

NAAR EEN DATA-ECOSYSTEEM
Verkenning naar versnelling Open Data bij gemeenten

Opgesteld door VNG/KING Cluster Datagedreven Gemeente Geert-Jan Bruinier/ A. Hof Civity
Datum 23 januari 2017
Versie 2.0 def

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2	Analyse huidige situatie Open Data	6
2.1	Terugblik.....	6
2.2	Volgende stap: een datagedreven organisatie (méér dan Open Data).....	7
2.3	Steeds meer samenwerking	7
3	Naar een implementatiestrategie	9
3.1	Bewustwording.....	9
3.2	Inventarisatie en Assessment	9
3.3	Technologie en informatie-architectuur.....	10
3.4	Standaarden	11
3.5	Schema	12
3.6	High Value List en Single Data List	12
3.6.1	Meten en monitoren	13
3.7	Leveranciersmanagement	13
3.8	Samenwerking.....	14
4	Actieplan Versnelling Open Data Gemeente	16
4.1	Bewustwording en kennisuitwisseling.....	16
4.2	Standaarden en leveranciersmanagement.....	16
4.3	Experimenteer op maatschappelijke thema's	17
4.4	Creëer regionale data-ecosystemen.....	17
4.5	Ambitieniveaus.....	17
5	Bijlage 1 Enquête en workshop	20
5.1	Vragenlijst.....	23
5.2	Workshop	27
5.3	Deelnemers workshop Verkenning Open Data:	27
6	Bijlage 2 Gemeentelijke voorbeelden	29
6.1	Gemeentelijke websites met Open Data	29
7	Bijlage 3 High Value List Digitale Steden Agenda	31
8	Bijlage 4 Informatie-architectuur	36
9	Bijlage 5 Voorbeelden convenanten en intentieverklaringen	39
9.1	Convenant Open Data regio Utrecht	39
9.2	Intentieverklaring DSA: Versnelde groei en benutting van (open) data	41
10	Bijlage 6 Bronnen	47

Samenvatting

Het is de juiste tijd voor een grote sprong in het Open Databeleid bij gemeenten. Er is een groeiende nadruk op transparantie bij de overheid, innovatie in beleid en uitvoering en datagedreven sturing binnen de gemeentelijke organisatie. Deze ontwikkelingen leiden tot meer focus op de rol en betekenis van data binnen de lokale overheid. Deze verkenning heeft ontwikkelingen in binnen- en buitenland onderzocht die behulpzaam kunnen zijn om een versnelling tot stand te brengen in het Open Databeleid bij Nederlandse gemeenten. Deze analyse is aangevuld met een enquête, een workshop en interviews.

Hoewel Open Data bij veel gemeenten nog niet op de agenda staat, is er een krachtige ambtelijke en bestuurlijke onderstroom die de nieuwe mogelijkheden van data steeds beter op waarde weten te schatten. Voor VNG/KING ligt er een belangrijke rol om deze stroom te versterken door het bewustzijn en kennisniveaus bij haar overige leden te vergroten. Daarbij dient de aandacht niet alleen te gaan naar Open Data, maar naar het bredere begrip "datagedreven sturing". Dat gaat over slimmer gebruik van data binnen de eigen organisatie en met partners (overheden, bedrijven, instellingen én inwoners).

Er zijn meerdere mogelijkheden voor VNG/KING om aan deze versnelling bij te dragen. Versterking van de samenwerking met andere partijen binnen de overheid, zoals het Leer- en Expertisecentrum Open Overheid van KOOP, de Pilotstarter en de Digitale Steden Agenda draagt bij aan de behoefte van gemeenten. Zij willen één kenniscentrum op het gebied van Open Data waar hulpmiddelen, voorbeelden en ondersteuning gebundeld worden.

Daarnaast is er breed draagvlak voor een zogenaamde High Value List. Het gaat hier om datasets die door vragende partijen als waardevol worden bestempeld en die zij graag door alle gemeenten geleverd zien. Er zijn inmiddels initiatieven gestart vanuit de Digitale Steden Agenda, BZK en VNG/KING om tot zo'n lijst te komen. Het is een belangrijke impuls voor Open Data als alle gemeenten tenminste de datasets van deze lijst gaan ontsluiten. Het creëert schaal, standaardisatie en kansen voor innovatie. Het verdient aanbeveling dat VNG/KING en BZK (KOOP) deze lijst gezamenlijk vaststellen en actief gaan sturen op de uitvoering.

Een derde belangrijke impuls die VNG/KING kunnen geven aan de versnelling van het Open Databeleid, is het ondersteunen van regionale initiatieven. Op regionaal/provinciaal niveau zijn initiatieven gestart om intensiever samen te werken op het gebied van kennisuitwisseling en gezamenlijke inkoop. Voor VNG/KING bieden deze regionale ontwikkelingen de kans om verschillende onderdelen van de Digitale Agenda 2020 in samenhang op te pakken (data, architectuur, inkoop, standaarden). Voor betreffende regio's is de ondersteuning met kennis en capaciteit door VNG/KING een belangrijke steun in de rug. Het verdient aanbeveling dat VNG/KING enkele regio's selecteert en actieve begeleiding met capaciteit aanbiedt. Deze regio's moeten bereid zijn hun ervaringen te delen en kunnen op die manier als voorbeeld dienen voor andere lokale overheden.

Deze verkenning sluit af met een aantal aanbevelingen om Open Data bij gemeenten te versnellen. Deze aanbevelingen zijn, grofmazig, ingedeeld naar ambitieniveau. De achterliggende bedoeling daarvan is dat de keuze van maatregelen niet vrijblijvend is. En hoog ambitieniveau vraagt meer commitment, middelen en inzet/capaciteit. Zowel van VNG/KING als van de individuele gemeenten.

Tot slot: deze verkenning laat zien dat Open Data belangrijk is, maar dat het uiteindelijk gaat om datamanagement en (keten)samenwerking in de meest brede zin. De waarde voor beleid, dienstverlening en procesverbetering worden steeds duidelijker. Ga er mee aan de slag: data is doen.

Inleiding

In het programma De Digitale Agenda 2020 (DA2020) hebben VNG/KING de principiële keuze gemaakt om de kracht van het collectief te versterken. Uitgangspunten zijn 'samen doen wat samen kan' en 'de vernieuwing van onderop faciliteren'.

Vanuit drie ambities wordt hieraan gewerkt:

1. Open en transparant in de participatiesamenleving;
2. Werken als één efficiënte overheid;
3. Massaal Digitaal, Maatwerk lokaal.

Het cluster "Sturingsinformatie" is één van de 6 pijlers van het programma DA2020. Met sturingsinformatie wordt bedoeld op producten en werkwijzen die gemeenten ondersteunen in het optimaal benutten van data voor bestuur, beleid en uitvoering. Eén van de lijnen binnen het cluster Sturingsinformatie gaat over de ontwikkeling van een Data-ecosysteem, dat wil zeggen de inrichting, inhoud en governance van data. Het thema Open Data speelt daarbij een belangrijke rol. Het komt in verschillende initiatieven terug, zoals de Pilot Starter (Digitale Steden Agenda Open Data, Open Raadsinformatie) en op bestuurlijk niveau in de VNG commissie Dienstverlening en Informatiebeleid en het Gemeentelijk Portefeuille Overleg (GPO) van de DA2020.

De constatering is ook dat op dit moment nog slechts een beperkt aantal gemeenten actief Open Data ontsluit. Deze verkenning onderzoekt de mogelijkheden om een versnelling aan te brengen in het beschikbaar stellen van Open Data door Nederlandse gemeenten.

Voor deze verkenning is gekeken naar ontwikkelingen in binnen- en buitenland die behulpzaam kunnen zijn om een dergelijke versnelling tot stand te brengen. Naast deskresearch zijn de volgende activiteiten verricht:

1. Een enquête is verzonden naar alle gemeenten om een beeld te krijgen van de huidige status en de ondersteuning die VNG/KING daarbij kunnen leveren;
2. Een workshop met ca. 20 gemeenten en samenwerkingsverbanden die al stappen hebben gezet op het gebied van Open Data;
3. De zes leden van de werkgroep "Sturen met informatie" van de VNG-commissie Dienstverlening en Informatiebeleid zijn geïnterviewd;
4. Tenslotte is een gesprek gevoerd met Kennisland en de TU-Delft.

Het verslag van de verkenning bestaat uit twee onderdelen: een analyse en een voorstel voor vervolgacties.

1 Analyse huidige situatie Open Data

Nederlandse gemeenten staan voor flinke opgaven. Het takenpakket is uitgebreid terwijl de beschikbare middelen afnemen. De rol van de gemeente verandert in de netwerksamenleving en (keten)samenwerking, co-creatie en participatie worden steeds belangrijker. Tegelijkertijd groeit de noodzaak om ruimte te geven aan innovatie om aantrekkelijk en competitief te blijven. Slim gebruik van data en inzet van nieuwe technologie helpen om transparantie, openheid, participatie en innovatie vorm te geven.

Als het gaat om Open Data zijn er vele publicaties die gaan over het waarom, hoe en wat van Open Data. De argumenten in veel van deze publicaties om Open Data te publiceren, gaan over maatschappelijke en democratische waarden (transparantie, participatie) en de economische potentie van Open Data. Veelal is Open Data nog een doel op zich. Bijlage 6 bevat een overzicht van interessante bronnen. In de enquête en workshop is getoetst óf, en hoe, deze argumenten voor gemeenten een rol spelen. En op welke wijze die een bijdrage kunnen leveren om een versnelling tot stand te brengen.

1.1 Terugblik

De eerste Open Data initiatieven bij Nederlandse gemeenten zijn gestart in de periode 2011-2013, vooral in enkele grote gemeenten. Steden begonnen met een eigen Open Data portaal en de publicatie van een beperkt aantal datasets. Het ging vooral om geografische data, zoals bijvoorbeeld bomen, openbare toiletten en stroomroutes.¹ Tevens zijn hackathons georganiseerd om ontwikkelaars uit te dagen om innovatieve, nieuwe toepassingen te maken. Deze initiatieven hebben hun waarde gehad, maar tegelijkertijd tot relatief weinig blijvende resultaten geleid op gemeentelijk niveau. De Amsterdam Economic Board heeft in 2013 een overzicht gemaakt van 46 voorbeelden van Open Data toepassingen (Soetendal, 2013). Een groot deel van deze ontwikkelde oplossingen bestaat niet meer.

In de genoemde periode zijn meerdere apps ontwikkeld die gebruik maken van Open Data, zoals de [Bomenspotter](#), [Omgevingsalert](#) of [10.000scholen](#). Vaak gebruiken zij landelijke datasets (bv scholeninfo van DUO of Bekendmakingen van KOOP). Toepassingen met een duurzaam/gezond businessmodel op basis van Open Data van één of enkele gemeenten, zijn er echter niet of nauwelijks.

Eén van de verklaringen voor die constatering is dat de Open Data aanpak in de beginjaren vooral aanbod gedreven én individueel per stad was. De schaal van één individuele gemeente biedt ontwikkelaars echter onvoldoende mogelijkheden om schaalbare oplossingen te realiseren. Daar komt bij dat de kwaliteit van de data te wensen over laat, de continuïteit/beschikbaarheid onzeker is en standaarden ontbreken. Een [voorbeeld](#) over openbare verlichting toont de complexiteit van Open Data verzameling/toepassing en laat zien dat gegevens niet gestandaardiseerd zijn (syntax, formaat, inhoud, proces). Hierdoor is het vinden, verkrijgen en bruikbaar maken van deze data zeer arbeidsintensief. Voor bedrijven die nieuwe toepassingen willen ontwikkelen wegen de inspanningen om de data te verzamelen en geschikt te maken niet op tegen de marktkansen.

Bij meerdere gemeenten uit de beginperiode heeft de ontsluiting van Open Data zich na een positieve start niet doorgezet. Als de verhouding tussen inspanningen die een gemeente moet plegen om Open Data te publiceren en de resultaten (meer innovatie en meer participatie) niet in balans zijn, neemt het interne draagvlak af. De intrinsieke motivatie bij gemeenten om alleen vanuit transparantie en actieve openbaarmaking Open Data te ontsluiten, is (nog) onvoldoende.

Recentelijk zijn gemeenten gestart met de publicatie van Open Datasets op hun eigen website. Voorbeelden zijn Heemstede, Schagen, Hollands Kroon en Heerhugowaard. In bijlage 2 is een (niet volledig) overzicht opgenomen van gemeenten en datasets die zij ontsluiten. Een pagina op de eigen website is een prima manier om te starten met Open Data. Het helpt om de bewustwording in de organisatie te vergroten en koudwatervrees weg te nemen. Het managen van de verwachtingen is daarbij belangrijk. Uitsluitend publicatie van Open Data zal nog niet tot intensief (her)gebruik leiden omdat de informatie maar voor een kleine doelgroep relevant en toepasbaar is. In algemene zin zien we dat de ontsluiting van geografische informatie op dit moment het best georganiseerd is. De meeste gemeenten hebben geografische

¹ Eenzelfde fasering is nu zichtbaar bij gemeenten die recent zijn gestart met Open Data (zie bijlage 2).

informatiesystemen, zoals ArcGIS en Geoserver waarmee relatief eenvoudig geo-data beschikbaar gesteld kan worden ([Zwolle](#), [Arnhem](#), [Tilburg](#), [Den Haag](#)). Ook de gemeente [Haarlem](#) ontsluit haar Open Data via een kaartinterface.

1.2 Volgende stap: een datagedreven organisatie (méér dan Open Data)

Een groep gemeenten heeft de aanpak van Open Data het afgelopen jaar aangepast. Zij constateren dat een succesvolle datastrategie zich niet alleen op Open Data richt, maar op data in het algemeen.

Gemeenten delen hun data met externe partijen, bijvoorbeeld zorginstellingen, woningcorporaties en hulpdiensten. Maar ook met leveranciers die voor de gemeente een dashboard ontwikkelen voor de analyse van trends en/of het doen van voorspellingen.² En sommige data worden kunnen alleen binnen de eigen organisatie worden gebruikt. Een veel gebruikte indeling is dat onderscheid wordt gemaakt tussen open, gedeelde en gesloten data (alleen voor interne gebruik). Tot de laatste categorie behoren bijvoorbeeld privacygevoelige gegevens. Gedeelde data is alleen beschikbaar voor specifieke gebruikers of bepaalde vormen van gebruik. Open Data is data die zonder restricties kan worden hergebruikt.

Vanuit deze context ontwikkelt een klein aantal gemeenten een overkoepelende strategie op informatie- en datamanagement en datagedreven sturing. Open Data is één van de onderdelen in deze strategie, maar geen doel op zich. Een ander kenmerk is dat deze gemeenten startten vanuit hun eigen maatschappelijke opgaven en dat zij zoeken naar mogelijkheden om slimmer gebruik te maken van data voor hun eigen dienstverlenings- en bedrijfsvoeringsprocessen. Data is voor hen een cruciaal hulpmiddel om efficiënter en effectiever te werken.

Door medewerkers van de gemeente actief te betrekken, ontdekken ook zij de voordelen van slimmer gebruik van data voor hun eigen werk. Interne processen worden transparanter. Gegevensbeheer, inkoopprocessen, datakwaliteit of eigenschappen van ICT-systemen kunnen direct betrokken worden in de discussie en sluiten aan op lopende ontwikkelingen zoals “de basis op orde”. Vaak wordt het verkrijgen van data eenvoudiger en kunnen via kleinschalige experimenten snel zichtbare resultaten bereikt worden. De stap naar publicatie als Open Data vergt dan weinig additionele inspanning, omdat de data toch al beschikbaar is.

Die ontwikkeling naar slimmer gebruik van data vindt niet alleen plaats binnen de overheid. Dalende kosten zorgen dat nieuwe technologieën binnen bereik komen van steeds meer mensen. Het gevolg is dat inwoners of belangengroepen zelf initiatief nemen en bijvoorbeeld metingen gaan uitvoeren naar geluidhinder, luchtkwaliteit of aardbevingen. En daarbij hun eigen data verzamelen. Technologie democratiseert en zorgt voor een gelijke informatiepositie en een andere rol voor de overheid in het gehele speelveld. Omgaan met die nieuwe rol vraagt van de overheid om nieuwe strategieën en werkwijzen, ook als het om data gaat.

Meerdere gemeenten experimenteren met zogenaamde Data Labs, Living Labs of andere open innovatie-omgevingen³, waarin de gemeente samen met inwoners en bedrijven zoekt naar nieuwe vormen van samenwerking (van “smart city” naar “smart citizen”). Gemeenten beseffen dat zij andere manieren moeten zoeken om invulling te geven aan openheid, transparantie en participatie. Onderdeel van deze experimenten is vaak dat bewoners geholpen worden om data te interpreteren, beoordelen en visualiseren.⁴

1.3 Steeds meer samenwerking

Een andere ontwikkeling die zich voordoet, is de groeiende samenwerking en kennisuitwisseling tussen gemeenten. De individuele aanpak uit de jaren 2011-2013 maakt plaats voor nieuwe vormen van samenwerking. Eén goed voorbeeld is Dataplatform, waar inmiddels [17](#) samenwerken om hun data te ontsluiten en hun kennis delen.⁵ Door gebruik te maken

² Zie voor een voorbeeld: <https://platformoverheid.nl/artikel/datagedreven-sturing-in-schiedam>

³ Een mooi voorbeeld is The Things Network waarmee een open innovatieomgeving voor sensortoepassingen beschikbaar komt voor iedereen.

⁴ Een mooi voorbeeld is het project Smart Citizen Kit van Waag Society in Amsterdam: <http://waag.org/nl/project/smart-citizen-kit>

⁵ <http://digitaalstedagenda.nl/kennissessie-open-data-datagedreven-sturing-draait-om-samenwerking-om-techniek/>

van standaarden, zoals DCAT (metadata) is ook de uitwisseling met het landelijke (data.overheid.nl) en Europese Open Data register gewaarborgd.⁶

In 2014 is de Digitale Steden Agenda (DSA) gestart met een programma rondom Open Data. Samen met Amsterdam, Den Haag, Utrecht, Tilburg, Eindhoven en Rotterdam werkt DSA aan versterking van de samenwerking en kennisdeling. Deze samenwerking is bottom up en hoofdzakelijk gericht op inhoudelijke afstemming. In maart 2015 is getracht tot bestuurlijk commitment te komen, maar dit heeft nog niet tot effectuering geleid. De tekst van deze intentieverklaring is opgenomen in bijlage 5. Recentelijk heeft deze werkgroep het initiatief genomen tot een High Value List van Open Databestanden. Deze lijst wordt door alle deelnemers omarmd en kan als basis dienen om een brede impuls te geven aan Open Data bij gemeenten.⁷

In de regio Utrecht heeft de Economic Board Utrecht het initiatief genomen om samen met de gemeenten in de regio en de provincie Utrecht een impuls te geven aan Open Data.⁸ De gedachte is dat de economische potentie van (open) data de regio nieuwe kansen op groei, werkgelegenheid en innovatie biedt. Onderdeel van deze regionale aanpak is een Open Data covenant en een regionaal aanjaagteam. Het doel van de samenwerking in Utrecht is om te bevorderen dat overheden kennis en ervaring delen op het gebied van Open Data. Gemeenten die nog niet zo ver zijn met Open Data beleid, kunnen dan sneller voortgang boeken. De tekst van deze intentieverklaring is ook opgenomen in bijlage 5. Een andere organisatie die zich actief inzet op het gebied van Open Data is de Open State Foundation. Open State is een stichting die zich tot doel stelt om transparantie en openheid te bevorderen. Belangrijke initiatieven met een gemeentelijke component zijn o.a. [Open Spending](#) en [Open Raadsinformatie](#). Open State combineert een activistische en ideologische aanpak met gerichte projecten met overheidsorganisaties om openheid te stimuleren. Alle data die Open State verzamelt, is als Open Data beschikbaar.

Ook internationaal is sprake van een groeiende samenwerking, bijvoorbeeld via het Open and Agile Smart Cities initiatief (OASC). Zeven Nederlandse steden⁹ hebben zich aangesloten en zich o.a. gecommitteerd aan het gebruik van open source oplossingen zoals [CKAN](#) en [FIWARE](#).

Niet alleen organisatorisch groeit de samenwerking, ook de beschikbaarheid van gedeelde voorzieningen neemt toe. Een voorbeeld is [PDOK](#) (Publieke Dienstverlening op de Kaart), een centrale voorziening voor het ontsluiten van geodatasets. PDOK is een samenwerking tussen het Kadaster, de ministeries van Infrastructuur en Milieu en Economische Zaken, Rijkswaterstaat en Geonovum.

Een ander initiatief is het Urban Data Center, waarin het CBS samenwerkt met overheden als Eindhoven, Heerlen en Groningen.¹⁰

Samenvattend

We zien een groeiend aantal initiatieven vanuit gemeenten op het gebied van Open Data en steeds meer samenwerking tussen gemeenten en andere organisaties. Dat is een positieve ontwikkeling.

De samenhang tussen de initiatieven is echter nog beperkt en een gedeelde visie op datamanagement ontbreekt.¹¹ Initiatieven zijn vanuit verschillende doelstellingen gestart en het is niet altijd duidelijk op welke doelgroep(en) zij zich richten.

⁶ Zie:

https://data.overheid.nl/data/dataset?maintainer_facet=http%3A%2F%2Fstandaarden.overheid.nl%2Fowms%2Fterms%2Fdataplatform

⁷ Er is een eerste bespreking geweest, georganiseerd door het Kennis centrum Open Overheidspublicaties (KOOP), met als opdrachtgever BZK. In deze bijeenkomst hebben gemeenten, markt, VNG/KING het eerste concept van een High Value List verder uitgewerkt.

⁸ Zie: <http://www.economicboardutrecht.nl/nieuws/regio-utrecht-zet-op-open-data>

⁹ Zie: <http://oascities.org/dutch-cities-join-open-agile-smart-cities/>

¹⁰ Zie: <http://corporate.cbs.nl/?articleId=1141#articleId=1121> en

<http://www.rtvnoord.nl/nieuws/169373/Datacenter-voor-CBS-gegevens-komt-in-Stad>

¹¹ In het project "Werken in een datagedreven samenleving" van DA2020 staat dit onderwerp centraal.

2 Naar een implementatiestrategie

De beschrijving van de stand van zaken in het voorgaande hoofdstuk geeft aan dat de aanpak, behoeften en fasering van en bij gemeenten verschillend zijn. Dat blijkt ook uit de enquête en workshop (zie bijlage 1). De behoefte aan ondersteuning loopt van juridische onderwerpen (privacyregelgeving, inkoopvoorwaarden), technische vraagstukken (standaarden, architectuur, beveiliging) tot organisatorische inbedding en opleidingen/competenties. Dit hoofdstuk is een verdieping op enkele van deze vraagstukken en bedoeld als opstap naar concrete acties die KING/VNG bij de verdere uitwerking kunnen gebruiken.

2.1 Bewustwording

Eén van de conclusies uit de enquête, workshop en interviews is dat Open Data nog niet op het netvlies staat van het bestuur en het management van veel gemeenten. Het ontbreken van aandacht, draagvlak en middelen zijn de belangrijkste redenen dat veel gemeenten (nog) geen stappen hebben gezet op het gebied van Open Data. In veel gevallen ziet men het nut nog niet van het ontsluiten van Open Data en de indruk is dat publiceren van data zonder aandacht voor kwaliteit, actualiteit en concrete toepassingen, weinig waarde toe voegt. Eén van de opgaven voor KING is om meer aansprekende voorbeelden te laten zien, zoals in de case-studies in het boek op: <http://odimpact.org/> (Verhulst, 2016), of het voorbeeld hoe de NDW (Nationale Databank Wegverkeersgegevens) met haar data omgaat (ECP, 2012) en het voorbeeld van CityMapper (Duce, 2016). Er zijn inmiddels vele tientallen van dit soort voorbeelden. VNG/KING kunnen hierin een rol vervullen met activiteiten om het kennisniveau van het gemeentelijk managementteam (gemeentesecretaris, sectordirecteuren en afdelings- en programmamanagers) over de mogelijkheden van data te vergroten.¹² Belangrijk is dat daarbij vooral een brede blik op data wordt geïntroduceerd: niet alleen Open Data als doel op zich, maar datamanagement als cruciale taak voor gemeenten (datagedreven sturing, participatieprocessen, Open Data, archivering, Wob, privacy). Een aanknopingspunt biedt het [Open Data Charter](#), waarin op basis 6 algemene principes zijn uitgewerkt in 37 punten die door een groot aantal partijen onderschreven zijn.¹³ Ook bij ambtenaren is bewustwording en kennisoverdracht een belangrijk punt. Aan hulpmiddelen is online geen gebrek. Een "resource center" bij KING, vergelijkbaar met het [Open Data Handbook](#) kan helpen om makkelijk toegang tot deze hulpmiddelen te bieden. Ook op data.overheid.nl staan nuttige handreikingen. De Sunlight Foundation heeft een document gemaakt met meer dan 30 Open Data richtlijnen: welke data hoort open te zijn, hoe doe je dat en hoe implementeer je Open Databeleid. (Sunlight Foundation, 2014). Het "resource center" is de plek waar je definities, standaarden, handleidingen, inventarisaties, assessments, maturity models, high en single value lists, tools en bronnen vindt. Samenwerking met het Leer- en Expertisepunt Open overheid van BZK is aan te bevelen (krachtenbundeling, versnippering tegengaan). Dit kan de opstap zijn naar een Open Data Instituut (ODI) zoals de Algemene Rekenkamer in haar Open Data Trendrapport 2016¹⁴ adviseert.

2.2 Inventarisatie en Assessment

Gemeenten vragen concrete hulp om aan de slag te gaan. Een data-inventarisatie om Open Data in kaart te brengen (ODRN, 2014) of een scan om het volwassenheidsniveau van de organisatie op het gebied van Open Data te bepalen zijn hulpmiddelen die KING kan aanbieden. Het Open Data Maturity model van ODI is een handig instrument en kan door KING vertaald worden naar de Nederlandse situatie. (ODI, 2015). Het uitvoeren van een data-inventarisatie is één van de eerste stappen om te komen tot databeleid: welke databronnen zijn aanwezig, in welk systeem zit de informatie, wie is de bronhouder, welke gegevens zijn opgeslagen in de bron, wat is

¹² De gemeente Schiedam biedt de masterclass Publieke Data Professional aan voor haar managers: <http://schiedam.opleidingaanmelden.nl/index.php?item=125&show=details&listitem=238&superlijstcat=15>

¹³ Zie: http://opendatacharter.net/wp-content/uploads/2015/10/opendatacharter-charter_F.pdf

¹⁴

http://www.rekenkamer.nl/Publicaties/Onderzoeksrapporten/Introducties/2016/03/Trendrapport_open_data_2016

de kwaliteit, hoe is het beheer geregeld, etc. KING kan op dit punt toegevoegde waarde bieden door instrumenten beschikbaar te stellen om gemeenten te helpen bij een dergelijke inventarisatie. Belangrijk is dat het niet bij een eenmalige exercitie blijft en dat de data-inventarisatie aansluit bij de ontwikkeling van een High Value list en een Single Data List om daarmee onderlinge vergelijkbaarheid mogelijk te maken.

2.3 Technologie en informatie-architectuur

Om het denken over technologie, platformen en data context te geven is de publicatie "Government as a Platform" een goed startpunt. Het richt zich primair op de toepassing van platform denken bij technologieprojecten van de overheid. Het beschrijft 7 waardevolle lessen die ook waardevol zijn bij de uitwerking van een Open Data implementatiestrategie (Daniel Lathrop, 2010):

- Lesson 1: Open Standards Spark Innovation and Growth
- Lesson 2: Build a Simple System and Let It Evolve
- Lesson 3: Design for Participation, A Robustness Principle for Government
- Lesson 4: Learn from Your "Hackers", Data Is the "Intel Inside"
- Lesson 5: Data Mining Allows You to Harness Implicit Participation
- Lesson 6: Lower the Barriers to Experimentation
- Lesson 7: Lead by Example

De technische aandachtspunten van en voor gemeenten gaan uiteraard verder dan alleen Open Data. De snelle groei van sensoren leidt tot een explosie in de hoeveelheid beschikbare real time data van luchtkwaliteit tot grondwaterstanden, van beschikbare plaatsen in de fietsenstalling tot de vullingsgraad van een (ondergrondse) afvalcontainer. De infrastructuur die nodig is om deze data te verzamelen, bewerken, op te slaan en te ontsluiten is voor de meeste gemeenten te omvangrijk en te complex. Eén gezamenlijke plaats voor de opslag van data en "ontzorgen" werden tijdens de workshop meerdere malen genoemd als oplossing om een versnelling tot stand te brengen. Tegelijkertijd is er het besef dat hiermee nieuwe complexiteit wordt geïntroduceerd (ICT-systemen, beheerorganisatie, contracten en afspraken, etc.) en het inzicht dat technische oplossingen niet het eerste antwoord zijn op de uitdaging die nu voorliggen

Een parallelle ontwikkeling is dat gemeenten steeds meer in netwerken en ketens opereren en gegevens uitwisselen met een veelheid aan partners. Een technische infrastructuur moet deze mogelijkheden ondersteunen. Open Data is dan één van de soorten data, maar niet de enige. Gemeenten zoeken naar een geïntegreerde oplossing voor datamanagement die voor verschillende soorten data, in verschillende vormen de veilige uitwisseling en publicatie ondersteunt. Voor de informatie-architectuur betekent dit een andere oriëntatie op systemen, waarbij interactie, open interfaces en platformafhankelijkheid centraal staan.

Een tweede manier om naar de informatie-architectuur te kijken is vanuit het perspectief van data. Het model dat (Damhof, 2013) daarvoor heeft ontwikkeld, vormt daarvoor een goede kapstok. In bijlage 5 is een toelichting op dit model opgenomen.

Om te komen tot een datagedreven organisatie is dus een visie op een moderne informatie infrastructuur en een visie op datamanagement noodzakelijk. Dit is geen onderwerp alleen van het cluster Sturingsinformatie binnen het programma DA2020, maar zal een plek moeten krijgen in alle clusters en werkvelden van VNG/KING.

2.4 Standaarden

Aanvullend op of complementair aan de informatie-architectuur en het datamanagement, is de aandacht voor standaarden. Dit is een breed begrip en in veel opzichten is er in Nederland geen gebrek aan standaarden. Zo bevat de Softwarecatalogus een lijst van 110 standaarden.

De ontwikkeling van standaarden die behulpzaam zijn aan (her)gebruikers van data kan op verschillende manieren worden uitgewerkt. Een mooi voorbeeld is de "Humanitarian Exchange Language" (HXL), die iteratief is ontwikkeld, in samenwerking met veldwerkers. Stap voor stap is deze standard uitgekleeft tot een Klein aantal kernelementen die uitwisseling van essentiële informatie ondersteunen.

Humanitarian Exchange Language hxstandard.org #HXL	Places #region multi-country region #country country name #adm1 administrative ..#adm5 subdivisions #adm1+code admin level 1 p-code #loc place (camp, building, etc.) #geo geographical info #geo+lat latitude #geo+lon longitude	Responses and other operations #activity project or activity name #org organisation name #contact contact info #sector sector or cluster name #subsector subsector name #indicator indicator name #capacity response capacity #output activity output #operations operation-related info
	People and households #affected number affected #inneed number in need #targeted number targeted #reached number reached #population population category #beneficiary beneficiary category	Crises and incidents #crisis crisis/emergency name #cause crisis or incident cause #impact crisis or incident impact #severity crisis or incident severity
	Extras #date day or period #status e.g. active #description general text #meta general meta data	
	hxstandard.org	

The Humanitarian Exchange Language Index Card: exploring accessible approaches to data standards

2.5 Schema

Voor de ontsluiting van Open Data kunnen de "schemas/vocabulary" van de Engelse overheid een nuttig aanknopingspunt bieden. Op data.gov.uk staat een lijst van schema's.

*"Schemas define standard formats used by local government to publish Open Data. Any UK local authority can provide a schema for publishing, along with simple guidance for adopting it."*¹⁵

Een schema is een standaardbeschrijving van (de inhoud van) een dataset. Hieronder staat een overzicht van Schema's die nu beschikbaar zijn op het Open Dataportaal van de Britse overheid.

SCHEMA/VOCABULARY
Organisation structure including senior roles & salaries (org chart / organogram for central government departments and agencies) (247)
Spend over £500 by local authority (Expenditure transactions exceeding £500) (for LGTC by LGA) (142)
Public Toilets (for LGTC by LGA) (55)
Planning Applications (for LGTC by LGA) (54)
Land and building assets (for LGTC by LGA) (49)
Procurement Information (Local authority contracts) (for LGTC by LGA) (39)
Premises Licences (for LGTC by LGA) (36)
Spend over £25,000 by central government & NHS (expenditure transactions exceeding £25k) (HM Treasury guidelines) (25)
Counter fraud activity (for LGTC) (20)
Trade union facility time (for LGTC) (19)

2.6 High Value List en Single Data List

De High Value List is een (vrijwillige en vrijblijvende) lijst van waardevolle datasets, ontwikkeld in een werkgroep van de Digitale Steden Agenda door 6 gemeenten en KING. Als alle gemeenten de datasets van deze High Value List (bijvoorbeeld meldingen openbare ruimte, bomen, monumenten en/of subsidies) ontsluiten, ontstaat een landelijke dekkende set met waardevolle data. Schaal is één van de belangrijkste factoren om tot succesvolle nieuwe toepassingen te komen. In bijlage 3 is de eerste aanzet van de High Value List opgenomen.

De idee is dat de High Value List op korte termijn tot tastbaar resultaat kan leiden. Eind 2017 kan deze lijst geëvalueerd worden. Bij succes kan de High Value List uitgebreid en minder vrijblijvend gemaakt worden. Indien de strategie van een vrijwillige lijst niet werkt, is de stap naar een verplichte Single Data List (naar Engels model) een optie.

Het Verenigd Koninkrijk kent een zogenaamde [single data list](#). Op die lijst voor decentrale overheden staat welke informatie zij verplicht, gestructureerd en gestandaardiseerd – over een bepaalde periode – moeten aanleveren aan de rijksoverheid. Als een dataset niet op de lijst staat, hoeven gemeenten de data niet te verzamelen en te leveren, tenzij zij daarvoor een extra vergoeding ontvangen.

VNG en BZK kunnen, als de High Value List niet werkt, een stuurgroep instellen die jaarlijks de voorstellen voor nieuwe of gewijzigde datasets beoordeelt. Daarbij wordt gekeken naar de inspanningen die dit voor gemeenten vergt en de mate

¹⁵ Zie: <http://opendata.esd.org.uk/>

waarin tegemoet gekomen wordt aan vastgestelde criteria. Pas na goedkeuring kan een dataset op de Single Data List¹⁶ komen. De informatie die nu al verplicht uitgewisseld wordt met het CBS of met andere overheden is een goed vertrekpunt om tot deze Single Data List te komen.

2.6.1 Meten en monitoren

Gemeenschappelijke definities, criteria en meeteenheden zijn belangrijk om de voortgang te volgen met betrekking tot Open Data bij gemeenten. Het helpt ook om inspanningen en investeringen te verantwoorden. Een hulpmiddel als de [Open Data Barometer](#), biedt een vergelijking van ontwikkelingen in 80 landen. Een minder geavanceerde, maar meer flexibele (d.w.z. aanpasbare) manier om de voortgang te monitoren is de [Open Data Census](#) tool. Hiermee kunnen gemeenten zelf bijvoorbeeld de High Value List invoeren en vergelijken. KING zou hierin een rol kunnen vervullen. Nederlandse gemeenten maken nu nog geen gebruik van dit internationale hulpmiddel.

NUMBER OF PLACES **8** NUMBER OF DATASETS **0** NUMBER OF OPEN DATASETS **0** PERCENTAGE OPEN **NAN%**

Key: ■ Yes ■ No ■ Unsure ■ No data

Data by Year: 2013 | 2014 | 2015 | 2016

Sort alphabetically by score

	Real-Time Transit	Annual Budget	Expenditure (detailed)	Election results	Air Quality	Transport Timetables	Public Facilities	Crime statistics	Procurement contracts	Food safety inspections	Traffic accidents	Building permits	Service Requests	Business Permits	Business Listings	Total Score
1 Amsterdam	(1)	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	(1)	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	0
1 Den Haag	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	0
1 Gouda	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	0
1 Groningen	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	0
1 Maastricht	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	0
1 Rotterdam	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	0
1 Utrecht	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	0
1 Vlissingen	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	+ Add	0

Key: ■ Yes ■ No ■ Unsure ■ No data

1 Bron: [Open Data Census http://nl-city.census.okfn.org/](http://nl-city.census.okfn.org/)

2.7 Leveranciersmanagement

Leveranciersmanagement kan een impuls geven aan Open Data. Door via de gemeentelijke inkoopvoorwaarden afspraken te maken over het eigendom en de beschikbaarheid van data en door in aanbestedingstrajecten eisen op te nemen over open interfaces en toepassing van standaarden, kunnen gemeenten de publicatie en het hergebruik van data stimuleren. Steeds meer data die noodzakelijk is voor effectief lokaal bestuur wordt verzameld en beheerd door private partijen, ook als zijn ze wellicht ooit via overheidsbemoeienis ontstaan. Zonder de juiste contracten en overeenkomsten, kan data snel ontoegankelijk worden voor bestuurders en inwoners. En daarmee ontnemt het hen de mogelijkheid de data te onderzoeken of hergebruiken.

Voorbeeld: Open Raadsinformatie

¹⁶ De meest recente Single Data List is hier te vinden: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/512678/The_Single_Data_List_for_2016_to_2017.pdf

Alle 390 gemeenten bieden hun raadsinformatie digitaal aan. Informatie zoals notulen, agenda's, raadsvoorstellen, moties en stemuitslagen. Informatie die volgens de Raad voor openbaar bestuur (Rob)¹⁷ als democratische basisinformatie 'zelfstandig, laagdrempelig en in onderlinge samenhang raadpleegbaar' dient te zijn. Open Raadsinformatie is een project om de toegankelijkheid en bruikbaarheid van raadsinformatie te verbeteren door meer datagedreven te werken en de informatie als Open Data te ontsluiten.¹⁸

Open Raadsinformatie is als pilot onderdeel van de Pilotstarter en zit in de Praktijkbeproevingfase. Het project is opgenomen in de VNG Digitale Agenda 2020 en het Actieplan Open Overheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken. In de eerste fase van de Pilotstarter is samen met de griffie van de gemeente Utrecht en hun raadsinformatieleverancier MSI (iBabs) en hergebruiker Argu gewerkt aan het ontsluiten van de Utrechtse raadsinformatie als beter herbruikbare Open Data met onder andere stemuitslagen, presentielijsten, een personenregister en machine-leesbare teksten van amendementen en moties

In de fase van de praktijkbeproeving (september 2016 tot en met maart 2017) wordt beproefd of de in Utrecht toegepaste werkwijze ook werkt voor meerdere gemeenten, leveranciers en of er toegewerkt kan worden naar een gezamenlijke standaard. Dit leidt tot informatie die het mogelijk maakt om te beoordelen of en hoe het project Open Raadsinformatie opgeschaald kan worden. Zo wordt met gemeenten en leveranciers gewerkt aan het steeds beter ontsluiten van de raadsinformatie, voor betere toegang voor iedereen die met deze gegevens werkt.

Op <http://zoek.openraadsinformatie.nl/> is de Open Raadsinformatie van zeven gemeenten reeds te doorzoeken en is informatie te vinden hoe de data hergebruikt kan worden.

2.8 Samenwerking

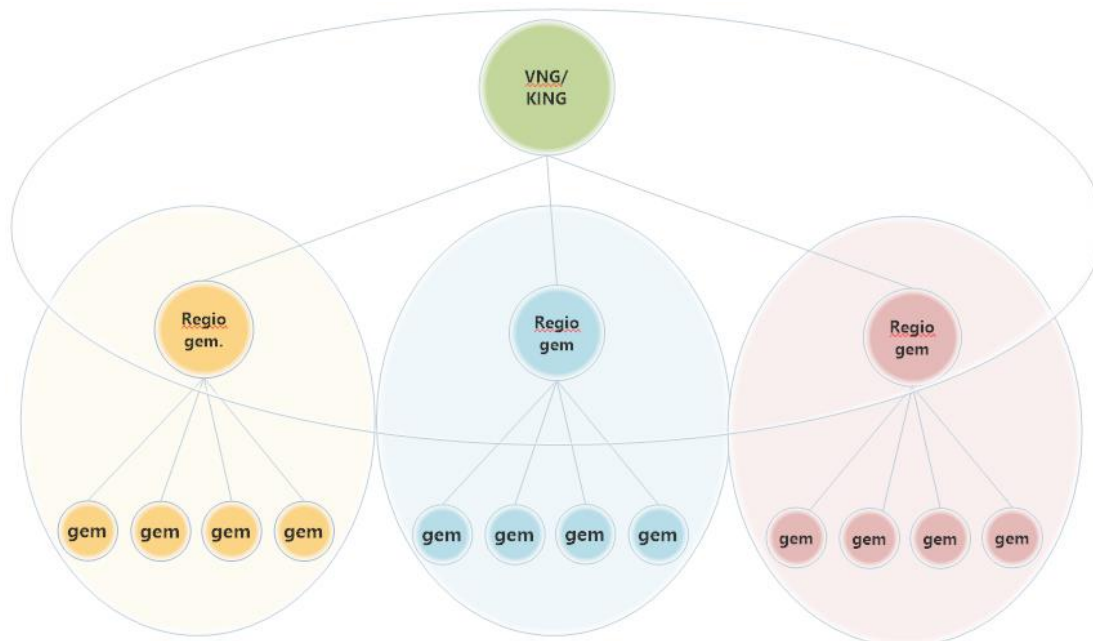
Er is al sprake van steeds meer samenwerking (metropoolregio's, omgevingsdiensten, Dimpact, etc.) en dit kan door KING gebruikt worden om een versnelling in Open Data initiatieven tot stand te brengen. Een duurzame organisatorische en technische Open Data infrastructuur die effectief gebruik van Open Data mogelijk maakt, vereist leiderschap en toegang tot een diversiteit aan vaardigheden en expertises. Overheden, bedrijven, kennisinstellingen, ontwikkelaars en inwoners moeten betrokken worden in de hele data-waardeketen, dat wil zeggen de ontwikkeling van beleid, de publicatie van Open Data, het gebruik van Open Data en het begrijpen, analyseren en verzamelen van data om veranderingen tot stand te brengen.

Onderstaand model met regionale clusters is één van de opties die als kansrijk werd gezien tijdens de workshop en interviews, die onderdeel waren van deze verkenning.

Dit model sluit aan bij het Open Data Convenant in de regio Utrecht waarbij een grote gemeente (Utrecht) ondersteuning biedt aan kleinere gemeenten en waar een regionaal aanjaagteam is geformeerd. Hetzelfde model kan ook op andere plaatsen worden ingevoerd. Kleinere gemeenten werken regionaal samen, met ene grote gemeente als regionaal expertisecentrum. En de verschillende regio's stemmen hun ontwikkelingen met KING af. Een dergelijk getrappt model, mogelijk ondersteund door een regionale expertisepool (uitwisseling van mensen en capaciteit) stimuleert een versnelling in databeleid en zorgt ervoor dat voordelen ook regionaal zichtbaar worden.

¹⁷ Rob rapport, Gij Zult Openbaar Maken: www.rob-rfv.nl/documenten/boekje_advies_openbaarheid.pdf

¹⁸ Pascale Georgopoulou, Zoeken naar de speld in de digitale hooiberg: <https://openstate.eu/nl/2015/05/pilot-open-raadsinformatie-een-speld-in-de-digitale-hooiberg/>

In deze opzet kan aansluiting worden gezocht bij (regionale) kennisinstellingen, marktpartijen en (her)gebruikers van data. Zo ontstaat er een open platform, een data ecosysteem en actieve kennisuitwisseling met waarde voor alle betrokkenen. Om een regionaal cluster te worden, zou KING als eerste een Open Data Competentie Kaart kunnen uitwerken. Zo'n kaart is bedoeld om de benodigde vaardigheden, kennis en mogelijkheden in beeld te brengen die vereist zijn om tot een succesvolle implementatie van Open Data te komen. Het maakt een samenwerking tussen KING en de regionale initiatieven minder vrijblijvend. Deze kaart zou rekening kunnen houden met verschillende volwassenheidsniveaus en daar de ondersteuning op af kunnen stemmen.

In deze opzet kan KING (niet vrijblijvende) waarde toevoegen door kennisuitwisseling en ondersteuning van regionale centra. Verantwoordelijkheden tussen/van alle partijen kunnen vastgelegd in concrete afspraken (over standaarden, capaciteit, opleidingen, monitoring, communicatie/community, etc.). Ook kunnen experimenten en Data Labs onderling afgestemd worden om meer synergie te bereiken.

Juist deze regionale Data Labs (of Living Labs, Social Labs, Citizen Labs) maakt het mogelijk goed contact te houden met (mogelijke) hergebruikers van Open Data. Er valt veel te leren van hun informatiebehoefte en feedback. (Open State, 2016)

Tot slot

Bovenstaande aanpak, met aandacht voor bewustwording, standaarden, datamanagement en informatie-architectuur sluit aan bij de prioriteiten die zijn benoemd in het rapport "Enabling the Data Revolution An International Open Data Roadmap, (IODC, 2015). De vijf aandachtsgebieden voor de international Open Data community zijn:

1. Deliver shared principles for Open Data
2. Develop and adopt good practices and open standards for data publication
3. Build capacity to produce and use Open Data effectively
4. Strengthen Open Data innovation networks
5. Adopt common measurement and evaluation tools

3 Actieplan Versnelling Open Data Gemeente

De centrale vraag in deze verkenning is hoe Open Data initiatieven bij gemeenten kunnen worden versneld. Uit de gesprekken, de enquête en de workshop zijn onderstaande actielijnen uitgewerkt, waarlangs KING/VNG vervolgstappen kan zetten. Deze actielijnen zijn in de tabel in de laatste paragraaf gekoppeld aan 3 ambitieniveaus, om daarmee inzichtelijk te maken dat succesvolle realisatie verschillende inspanningen vergt van VNG/KING.

Deze verkenning ging primair over Open Data, maar aandacht voor datagedreven sturing is hier onlosmakelijk mee verbonden. Paragraaf 4.1 en 4.2 gaan met name over acties op het gebied van Open Data en paragraaf 4.3 en 4.4 richten zich meer op slimmer gebruik van data.

3.1 Bewustwording en kennisuitwisseling

De kennis van en het bewustzijn over datagedreven sturing, datamanagement en Open Data zijn nog beperkt. VNG/KING kunnen hierin een rol spelen door het (laten) organiseren van bijeenkomsten en opleidingen, het beschrijven van competentieprofielen en het aanbieden van een scan/assessment.

Gemeenten vragen hulp in het hele proces van het verzamelen, publiceren en gebruiken van data. Er is behoefte aan een digitaal expertisecentrum dat gemeenten helpt in het hele proces. In het expertisecentrum zijn standaarden, best practices, stappenplannen en tools te vinden. Het wiel hoeft hier niet opnieuw uitgevonden te worden. Bundeling van bestaande initiatieven, zoals het Leer- en Expertisecentrum Open Overheid, de Pilotstarter en Digitale Steden Agenda ligt meer voor de hand.

Daarnaast is behoefte aan voorbeelden en best practices: van informatie-architecturen met open interfaces (API's) tot datamanagement en van informatiebeveiliging en privacy tot opleidingen en competentieprofielen.

Actie: Ontwikkel een pakket aan maatregelen om het kennis- en bewustzijnsniveau bij bestuur en management van gemeenten te vergroten.

Actie: richt een digitaal expertisecentrum in met praktische handleidingen, voorbeelden, standaarden en tools die gemeenten kunnen gebruiken om hun (open) databeleid, in de meest brede zin, vorm te geven. Bij voorkeur aansluitend bij bestaande initiatieven van overheden en bedrijven.

3.2 Standaarden en leveranciersmanagement

Standaarden zijn het vaakst genoemd als middel om Open Data bij gemeenten te versnellen. Daar horen ook afspraken met leveranciers bij om de publicatie van (open) data eenvoudiger maken. Om welke standaarden het gaat en de manier waarop dit exact vorm moet krijgen, is minder uitgesproken en uitgewerkt.

Actie: De [softwarecatalogus](#) kent een lijst van 110 standaarden. Voor Open Data speelt met name de wijze van ontsluiting een rol: als download (CSV) of via een API (JSON, XML). Onderzoek of de standaarden in de softwarecatalogus de ontsluiting van data via open API's stimuleren.

Actie: Breidt het convenant dat gekoppeld is aan de Softwarecatalogus uit met compliancy van leveranciers met Open Data-afspraken, zoals wijze en formaat van data-ontsluiting. Het gaat bijvoorbeeld om leveranciers van zaaksystemen¹⁹, DMS- en CMS-en, vergunningensystemen, taakapplicaties, etc.).

Actie: Ontwikkel een visie op informatie- en datamanagement die de datagedreven organisatie maximaal ondersteunt.

Actie: Ontwikkel een "schema" voor enkele thema's, zoals gebeurt op data.gov.uk en sluit aan bij bestaande initiatieven zoals bijvoorbeeld IMBOR (Informatiemodel Beheer Openbare Ruimte). Het IMBOR vormt een schakel tussen de BGT en de beheersystemen van terreineigenaren.

Actie: Formuleer een High Value List met een beperkt aantal datasets (max. 20) die door alle gemeenten snel ontsloten kunnen worden. Sluit aan bij de initiatieven van DSA en BZK/KOOP, die vergelijkbare acties zijn gestart.

¹⁹ Zaaksystemen bevatten doorgaans gegevens over aanvragen voor producten van de gemeente, inclusief afhandeltijden, aantallen, etc. en voor de uitwisseling wordt gebruik gemaakt van Stuf-standaarden.

Actie: Creëer een overzicht van de datasets die uit gemeentelijke applicaties gegeneerd wordt c.q. die uitgewisseld wordt met andere partijen (bv. CBS), en gebruik dit als basis voor het opstellen van de High Value List (en wellicht later voor de Single Data List). In bijlage 3 is een overzicht opgenomen van mogelijke gemeentelijke datasets die door DSA zijn verzameld.

Actie: Zet stappen om te komen tot een vrijwillige High Value List, met de optie om door te groeien tot een verplichte Single Data List met een exclusieve lijst van datasets die gemeenten moeten aanleveren.

3.3 Experimenteer op maatschappelijke thema's

De praktijk is de beste leermeester. Het uitvoeren van experimenten levert een schat aan informatie over de (on)mogelijkheden om een datagedreven aanpak op te zetten binnen de organisatie. Een experiment helpt bij het boven water krijgen van relevante databronnen, helpt bij het inzichtelijk maken van de kwaliteit en biedt de mogelijkheid in gesprek te gaan over data (communicatiemiddel).

Actie: Selecteer enkele maatschappelijke thema's voor data-experimenten. Ontwikkel een standaardaanpak en stel de ervaringen beschikbaar in het digitaal expertisecentrum. Koppel de experimenten aan de regionale clusters, begin klein en met een beperkt aantal gemeenten en stel capaciteit en middelen ter beschikking ter ondersteuning. Schaal daarna op.

3.4 Creëer regionale data-ecosystemen

Een aanpak om gelijktijdig een versnelling tot stand te brengen bij 390 gemeenten is weinig kansrijk. Effectiever is een aanpak om met een kopgroep van gemeenten een fundament neer te leggen en van daaruit voort te bouwen.

Samenwerking in regionale clusters, zoals beschreven in het vorige hoofdstuk, kan Open Data bij gemeenten versnellen. De spelregels, randvoorwaarden en het commitment moeten wel vanaf de start geregeld worden, zodat geen sprake is van een vrijblijvende aanpak.

Regionale clusters zijn een samenwerking tussen overheden, markt, kennisinstellingen en (her)gebruikers van data. Voor alle partijen moeten gebruik kunnen maken van een open innovatieomgeving en gelijke toegang hebben tot bronnen en data.

Erkenning als een regionaal data-ecosysteem door VNG/KING moet een inspanning vergen, maar na goedkeuring ook duidelijke voordelen opleveren. Bijvoorbeeld door ondersteuning vanuit VNG/KING (mensen/geld) en/of invloed op standaarden die ontwikkeld worden. Elk jaar tot 2020 kan VNG/KING bijvoorbeeld ruimte creëren voor drie nieuwe regionale clusters. Deze aanpak is gericht op samen ontdekken, organiseren en borgen.

Actie: Start 3 regionale clusters met een centrumgemeente en omliggende gemeenten. Stel spelregels op voor de samenwerking en ondersteuning en waarborg de openheid van systemen en data. Eventueel kunnen reeds bestaande regionale samenwerkingsverbanden hiervoor worden ingezet. Zo kent de regio Ede/Wageningen de Food Valley. Ook omgevingsdiensten zouden zich hiervoor kunnen lenen. Voordeel is dat er een bestaande infrastructuur bestaat en dat zal een snelle start van Open Data door de hierbij aangesloten gemeenten versnellen.

Zorg dat capaciteit geregeld is (bijvoorbeeld in de vorm van een aanjaagteam) en betrek alle stakeholders bij de uitwerking. Faciliteer als KING deze regionale dataclusters en deelt resultaten en ervaringen in digitaal expertisecentrum.

Actie: Onderzoek de mogelijkheden van een regionale flexpool van mensen die meerdere gemeenten, op locatie, kunnen ondersteunen voor kortere of langere periode en die over verschillende disciplines beschikken. Maak een overzicht van benodigde competenties voor een regionaal Datacluster (technisch, juridisch, datascience, communicatie/community, procesdeskundigheid, data-officers, etc.) en ondersteun vanuit KING bij het vastleggen van HR-afspraken.

Actie: Organiseer vanuit KING periodieke bijeenkomsten om ervaringen tussen regionale dataclusters uit te wisselen.

3.5 Ambitieniveaus

In onderstaande tabel zijn de verschillende actie weergegeven en gekoppeld aan ambitieniveaus. Zonder diepgravende onderbouwing is gekeken wat nodig is om bepaalde actielijnen succesvol te kunnen uitvoeren (tijd, capaciteit, geld, verwachtingen, doorlooptijd). Op deze manier kan VNG/KING een afweging maken over de inzet die zij wil plegen op dit

onderwerp. Een lage ambitie richt zich vooral op uitwisseling van kennis en ervaringen (zenden van informatie). Het ambitieniveau "middel" gaat uit van een meer faciliterende rol van VNG/KING op het gebied van bijvoorbeeld standaarden en leveranciersmanagement. En bij een hoge ambitie kiest VNG/KING voor actieve participatie om gezamenlijk met gemeenten en regio's vorm te geven aan de ontwikkeling van een data-ecosysteem.

Om te bepalen bij welk ambitieniveau een maatregel past, is (niet limitatief en op basis van ervaring) gekeken naar factoren als benodigde capaciteit, beschikbaar netwerk, financiële middelen, doorlooptijd van acties en wetgeving, etc.).

Actielijnen	Ambitieniveaus		
	Laag	Middel	Hoog
Bewustwording en kennis			
Creëer een "Resource center"	X		
Organiseer kennisbijeenkomsten	X		
Zet goede voorbeelden in de etalage	X		
Maak één samenhangend verhaal over datagedreven werken (nut en noodzaak, visie)	X		
Biedt tools voor inventarisatie en assessment		X	
Creëer hulpmiddelen voor privacyvraagstukken	X		
Ontwikkel competentieprofielen voor Data-functies		X	
Monitor en meet Open Data progressie		X	
Standaarden			
Analyseer standaarden voor data(her)gebruik	X		
Breidt de Softwarecatalogus uit met standaarden voor data(her)gebruik		X	
Creëer een overzicht van datasets in gemeentelijke (backoffice) applicaties		X	
Stel een High Value List vast en werk deze uit aan de hand van een use case en stappenplan (starterspakket)		X	
Ontwikkel (op termijn) een Single data List			X
Ontwikkel schema's (= standaarden op veldnaam) voor onderwerpen uit de High Value List			X
Leveranciersmanagement			
Maak bindende afspraken met leveranciers over (her)gebruik en ontsluiting data		X	
Breidt de Softwarecatalogus uit met compliancy van leveranciers met Open Data-afspraken (d.m.v. ondertekenen convenant)		X	
Voeg leveranciers van datamanagementoplossingen toe aan de softwarecatalogus		X	
Samenwerking			
Organiseer uitwisseling tussen regionale Open Dataclusters		X	
Faciliteer regionale dataclusters (spelregels, tijd, geld, standaarden)			X
Faciliteer (regionale) expertpools (uitwisseling)			X
Haak aan bij ecosysteem van partners (bedrijven, kennisinstellingen, metropoolregio's, maatsch. organisaties, etc.)		X	
Experimenteer			
Kies 3 maatschappelijke vraagstukken voor experimenten met datagedreven sturing		X	
Ontwikkel een standaard aanpak voor datagedreven sturing			X
Gebruik komst Omgevingswet om datagedreven sturing te ontwikkelen		X	
Techniek en Informatiemanagement			
Ontwikkel een visie op sturingsinformatie en datamanagement	X		
Biedt ondersteuning bij technische en infrastructurele afwegingen (aansluitplan)		X	

4 Implementatie scenario's

Het Open Data dilemma

In deze verkenning komen we tot een groot aantal mogelijke acties die zich verhouden in verschillende ambitie niveaus en mede door deze ambitie niveaus ook een bepaalde implementatie volgorde kennen.

In de workshop van 26 januari 2017 hebben gemeenten en experts de vervolgstappen besproken te komen tot een verdere implementatie van Open Data bij gemeenten. In de discussie en mede ook door een presentatie die vanuit de werkgroep Open Data van de DSA werd gehouden komt een dilemma voren.

Open Data dilemma:

Zoals ook al eerder in deze verkenning naar voren is gebracht kunnen de uitvoering van Open Data beleid min of meer als een losstaand beleid zien, als doel op zich zelf. Deze aanpak heeft echter niet tot het gewenste effect geleid in de periode 2011-2013. Maar technisch zijn er weinig tot geen belemmeringen. Het is meer een wil van de organisatie om de data Open te stellen. Datagedreven werken vraagt echter meer een centrale data visie, waarbij Open Data één van de invullingen betreft. Datagedreven werken vraagt om een goed werkende en geïntegreerde informatiehuishouding. Hier ontstaat het dilemma:

- Wachten tot de informatie huishouding op orde is. Dan is Open Data min of meer technisch gezien een zeer eenvoudige handeling, de publicatie van de data sets vindt geautomatiseerd (uiteraard wel gecontroleerd plaats); Dit kan echter nog een lange weg zijn, waardoor de ambitie van een versnelling niet zal worden gerealiseerd.
- Of toch nu wel starten, wel gedreven vanuit een gemeenschappelijke aanpak, waarbij er gewerkt wordt met standaarden en het doel om te komen tot de ambitie om decentrale Open Datasets naar een landelijk publicatie niveau te tillen.

Doorbraak dilemma:

Het één niet laten, het ander wel nu de starten, wel gedreven door een visie waarbij we de uiteindelijke focus op Open Data verschuiven naar Data in de brede zin. Data dan zien voor intern, gedeeld en ook Open gebruik vanuit deze platform gedachte.

Voor de versnelling van het Open Data beleid voor de Nederlandse gemeenten stellen wij de volgende implementatie "sporen" voor:

Spoor 1: HVDL + Praktijkbeproeving

High Value Datalist

Stel een High Value dataset lijst voor. Deze lijst zorgt ervoor dat er een gemeenschappelijk kader ontstaat aan welke datasets de gemeenten de prioriteit kunnen/ willen geven. Het is geen dwingende lijst, het is een lijst ter inspiratielijst. High Value wil zeggen dat er mede een koppeling is gelegd met de "vraagzijde" en sluit tevens aan bij de al lopende Open Data initiatieven die vanuit het ministerie van Binnenlandse Zaken (BZK) wordt gestimuleerd. Ook het Rijk werkt met High Value Dataset lijsten. Coördineer en synchroniseer hiervoor de al lopende activiteiten met BZK/KOOP, de DSA werkgroep Open Data, VIAG, IMG +, een aantal gemeenten die al actief zijn met Open Data en de deelnemende gemeenten van de workshop Open Data van deze Verkenning. Betrek hierbij ook het LEOO en OSF.

Het verdient aanbeveling om voor deze High Value dataset lijst naast een ambtelijk commitment ook een bestuurlijk commitment te vragen. (Open) data wordt gezien als een belangrijk middel om

beter, sneller inzicht te krijgen en dus beter te kunnen sturen en besturen, ingestoken vanuit de bredere data visie.

Voor de bestuurlijke lijn is hier een rol voor de VNG weggelegd om in overleg met o.a. de Commissie Dienstverlening en Informatiebeleid te treden en deze aanpak te agenderen.

Praktijkbeproeving

Werk de diverse Datasets uit op gebied van te gebruiken standaarden en metadatering. Dit geeft een duidelijk kader waarbinnen gemeenten die nog moeten starten aan de slag kunnen. Vorm deze uitwerking om tot een zogenaamd "Open Data Aansluitplan" in de vorm van een handreiking. Geef ook de impact (inspanning/ mogelijke kosten aan) die op gemeenten af komen. Kijk hiervoor o.a. naar de bestuurlijke/politieke as, de (ambtelijke) organisatie en uitvoering, proces, infrastructuur/ICT, kennis/vaardigheden en samenwerkingsverbanden.

De Open Data community die zich heeft gevormd vanuit de Verkenning en de Workshop (impact en implementatie) is de ideale kandidaat om deze praktijkbeproeving succesvol uit te voeren. Er moet echter ook de ruimte zijn voor aansluiting van nieuwe gemeenten en andere stakeholders die in deze praktijkbeproeving willen leren en ervaren.

In de praktijkbeproeving verdient het aanbeveling de maatschappelijke verbinding actief op te zoeken. Een thema (bijvoorbeeld de Gemeenteraadsverkiezingen van 2018) zou hier een voorbeeld van kunnen zijn.

KING intern

De grootste mate van innovatie zal worden bereikt als datasets van gemeenten op een éénduidige wijze, m.b.v. de zelfde metadatering worden samengesteld en vanuit een landelijk platform worden aangeboden. Vanuit KING dient er gezamenlijk met de gemeenten te worden onderzocht op welke wijze dit platform kan worden ingericht.

Er zijn hier diverse scenario's voor te bedenken. Het is gewenst dat tijdens de praktijkbeproeving deze scenario's worden onderzocht. (De impact voor KING intern). Verplichtingen die zich op termijn na de opschaling aandoen dienen goed geborgd te worden.

Spoor 2:

Leveranciersmanagement

Parallel aan de hierboven geschetste stappen die vooral actie vanuit de gemeenten dient het gesprek met de leveranciers te worden gestart. Mogelijk dat de geselecteerde datasets van de High Value list een directe verwijzing opleveren naar een aantal leveranciers. Met behulp van het Leveranciers management van KING en de bestaande gebruikers groepen bij betreffende gemeenten van de diverse leveranciers kunnen gesprekken worden gestart om tot een gemeenschappelijk aanpak te komen. De kennis die nu wordt opgedaan bij de gesprekken /aanpak van het Open Raadsinformatie systeem traject kan als een voorbeeld fungeren. Binnen KING is een pilotmanager aangewezen die dit pilot coördineert en aanstuurt. Opname in de software catalogus van KING met een verwijzing naar de mate van Openheid en gebruik van standaarden is dan een logische vervolgstap en kan ook in een convenant worden bekrachtigd.

Van belang is de kennis en ervaring uit de praktijkbeproeving wordt gedeeld met het leveranciers 'spoor'.

Spoor 3:

Coördinatie Kennis:

Voor de noodzakelijke gewenste en gevraagde landelijke coördinatie zal er juist voor KING een coördinerende / stimulerende rol zijn weggelegd waarbij een actief Open Data communicatie uitwisseling van groot belang zal zijn.

Planning in de tijd:

	2017	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sept	okt	nov	dec
Planning Open Data activiteiten													
Spoor 1													
High Value Data List (HVDL)													
Scoping Praktijkbeproeving													
Praktijkbeproeving													
Publicatie handreiking													
Spoor 2													
Leveranciers management													
Spoor 3													
Kennis/ community ontwikkeling													

Monitoren resultaten

Willen we zichtbaar maken dat deze aanpak ook resultaten oplevert, is een bepaalde monitoring gewenst. KING en de gemeenten zullen dit verder moeten invullen. Ook via de site: data.overheid.nl worden regelmatig resultaten gepresenteerd en gepubliceerd over de toename van Open Data sets die worden gepubliceerd. Resultaat van de voorgestelde implementatie zal ook een toename zijn van gemeenten die via deze site publiceren.

aanvulling:

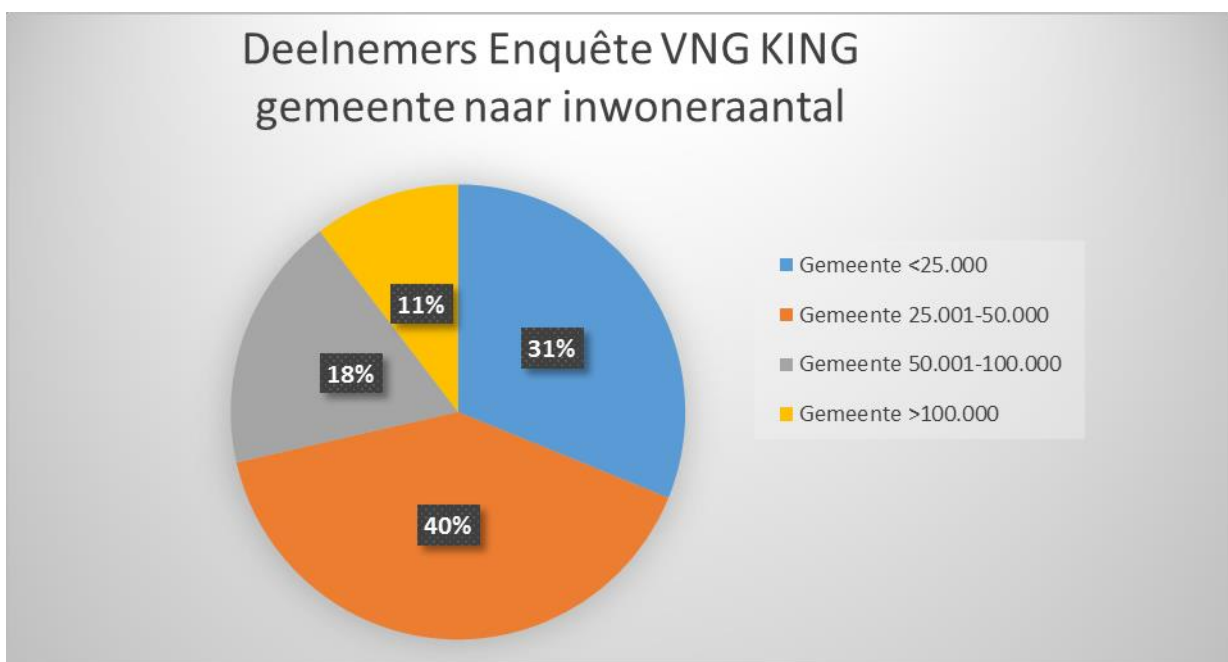
De verbreding van de scope van Open naar data in brede zin, vraagt om een breed gedragen visie verhaal met betrekking tot data en datagedreven werken. De gemeenten, betrokken bij deze Praktijkbeproeving, aangevuld met experts uit het veld zijn een goede basis om de visie op Datagedreven gemeente te toetsen en verder te ontwikkelen. Binnen de Praktijkbeproeving zal juist deze verbreding ook dienen te worden geadresseerd.

5 Bijlage 1 Enquête en workshop

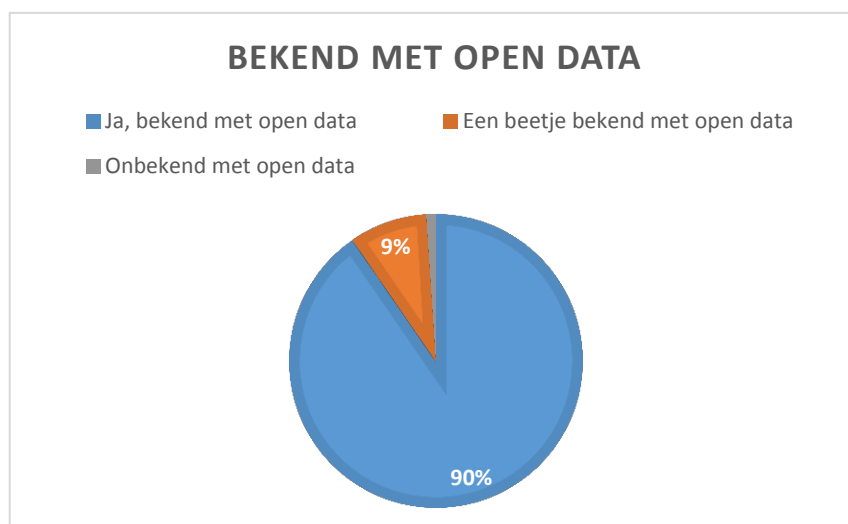
Eind september 2016 is via KING een korte vragenlijst gestuurd naar gemeenten om een beeld te krijgen van Open Data ontwikkelingen en de ondersteuningsbehoefte. Op 18 oktober hebben we een workshop georganiseerd met ca. 20 gemeenten, Dimpact en DSA. Deze bijlage is een samenvatting van de enquête en de workshop.

5.1 Vragenlijst

Ter ondersteuning van deze verkenning is een korte vragenlijst gestuurd naar bijna 700 medewerkers bij gemeenten om inzicht te krijgen in de Open Data-ontwikkelingen. Daarbij is gebruik gemaakt van het adressenbestand van KING. De vragenlijst is door 114 organisaties ingevuld. De enquête en beschrijving streven geen volledigheid of wetenschappelijke verantwoorde aanpak na. Het dient ter toetsing/ondersteuning van de verkenning.

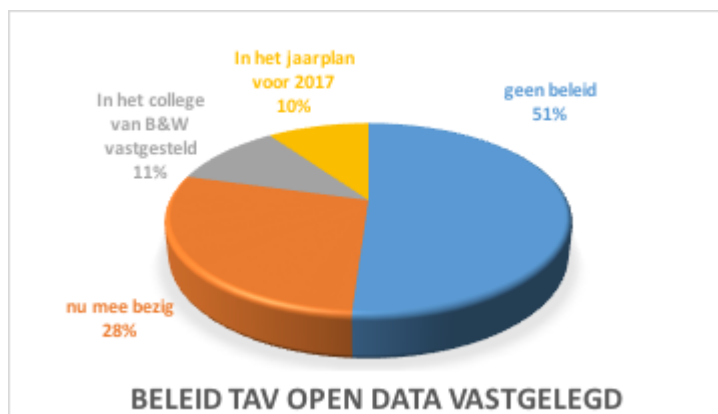

De meeste respondenten zijn informatiemanager binnen hun gemeente.

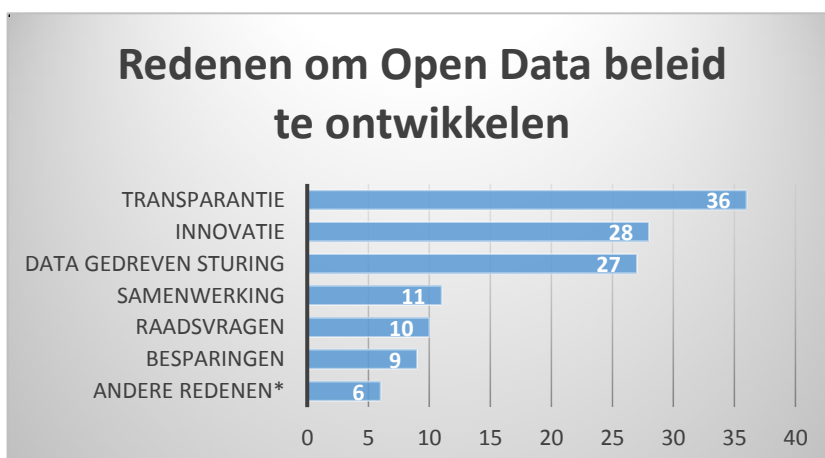

Van de 114 deelnemers aan de enquête is bijna iedereen (enigszins) bekend. Slechts 1 respondent leest de term Open Data in deze enquête voor het eerst. Mogelijk is het aantal gemeenteambtenaren dat onbekend is met Open Data groter bij de overige 275 gemeenten die de enquête niet hebben ingevuld.

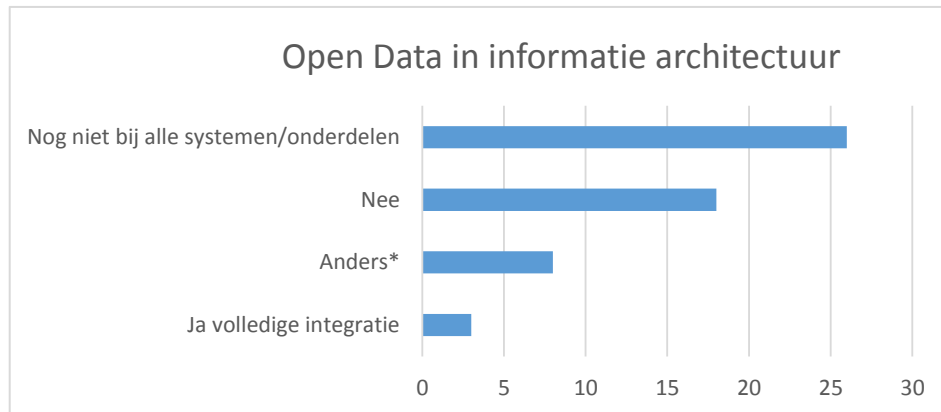
Uit de antwoorden blijkt dat diverse gemeenten bezig zijn met het ontwikkelen en vastleggen van beleid ten aanzien van Open Data en dit in het jaarplan voor 2017 opnemen. Meer dan de helft van de respondenten heeft (nog) geen beleid voorzien ten aanzien van Open Data.

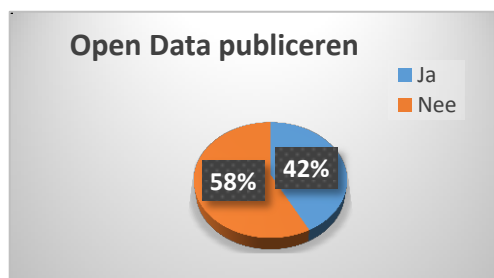
De belangrijkste reden voor gemeenten om Open Databeleid te ontwikkelen is de transparantie. Ook innovatie en datagedreven sturing worden vaak genoemd.

Het blijkt dat de verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van het beleid veelal bij informatiemanagement ligt. Opvallend is dat 30% van de respondenten aangeeft dat de verantwoordelijkheid nog niet is belegd in de organisatie. De meeste gemeenten hebben geen speciale organisatiestructuur gecreëerd of antwoorden dat deze nog moet worden bepaald. In slechts een gering aantal gevallen is het Open Databeleid georganiseerd in een meerjarenplan of projectstructuur. De positie/betekenis van Open Data in de gemeentelijke informatiearchitectuur is nog volop in ontwikkeling. Aan dit onderwerp kan een aparte verkenning worden besteed, maar in algemene zin kan worden gezegd dat (open) data nog geen vanzelfsprekend onderdeel is in de gemeentelijke informatie-architectuur.

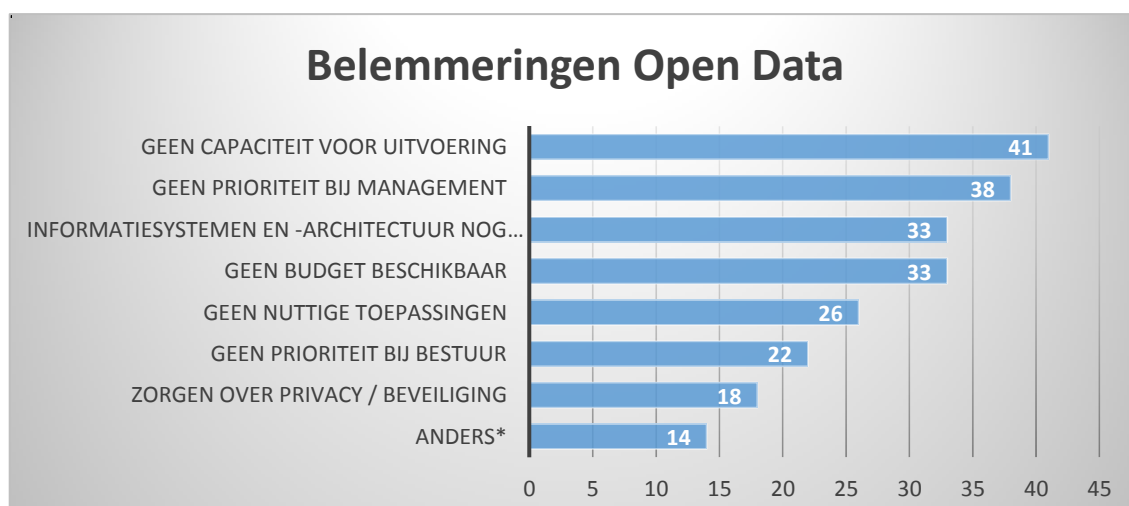

Minder dan de helft van de respondenten publiceert actief Open Data. Geografische data en raadsinformatie zijn de meest genoemde Open Databronnen.

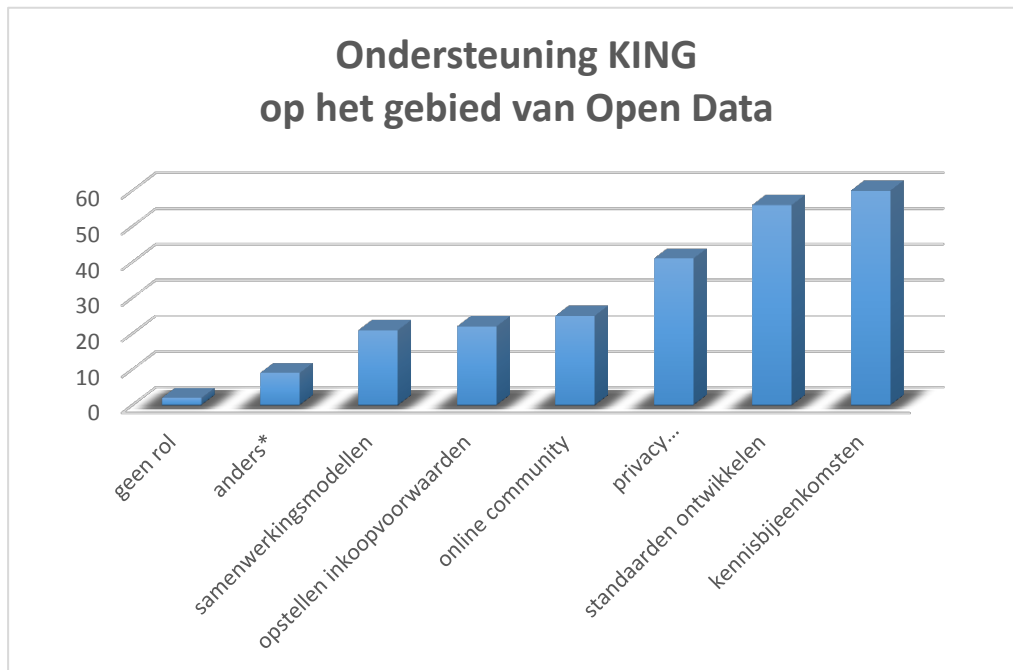

Geografische data	22 keer
Raadsinformatie	21 keer
Andere onderwerpen (= genealogische informatie, archiefinfo, bouwprojecten, declaraties, vergunningen en verordeningen)	13 keer
Financiële gegevens	12 keer
Statische en demografische data	11 keer
Evenementen	11 keer
Subsidies	8 keer
Meldingen openbare ruimte	8 keer

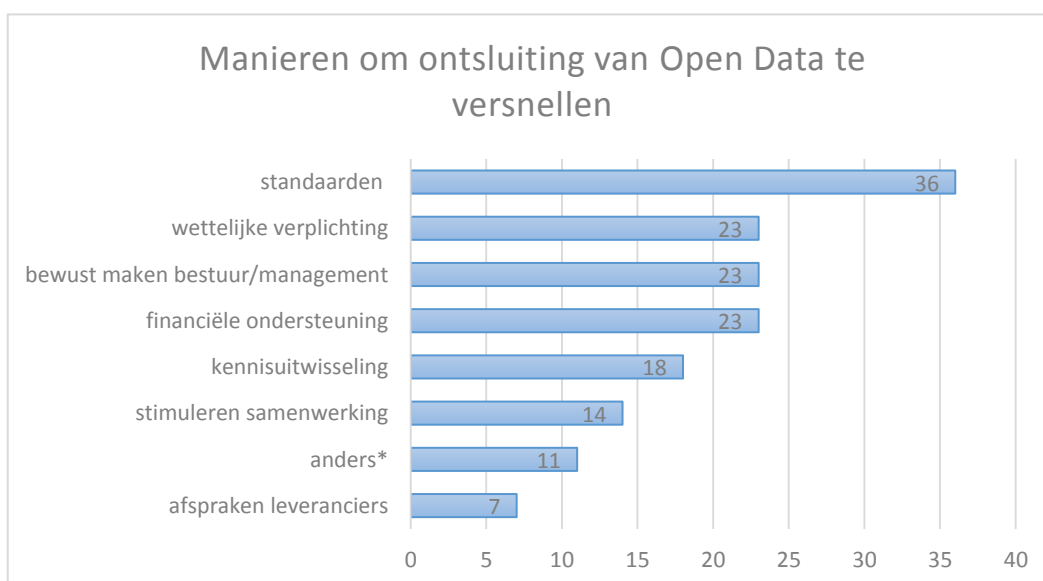
In de vragenlijst is ook gevraagd naar belemmeringen die gemeenten ervaren bij de invoering van Open Databeleid. De belangrijkste redenen zijn het ontbreken van capaciteit voor de uitvoering en prioriteit bij het management. Daarnaast wordt het ontbreken van budget en het niet op orde zijn van de informatiesystemen/-architectuur' als belangrijke belemmeringen voor Open Databeleid gezien.

Ondersteuning door KING wordt door gemeenten zeer op prijs gesteld. Het meest wordt verzocht om kennisbijeenkomsten en het ontwikkelen van standaarden. Een afwegingskader of beslisboom voor privacy gerelateerde vraagstukken is ook zeer gewenst.

Tot slot is gevraagd naar de manier waarop de ontsluiting van Open Data bij gemeenten versneld zou kunnen worden. Standaarden voor Open Data worden hierin als de belangrijkste versneller gezien. Een wettelijke verplichting, extra financiële ondersteuning en het bewust maken van het bestuur/management worden ook als belangrijke instrumenten voor een versnelling in de ontsluiting van Open Data gezien. Opvallend is dat afspraken met leveranciers relatief weinig als middel worden genoemd om ontsluiting van Open Data te versnellen.

5.2 Workshop

Voor de workshop op 18 oktober 2016 zijn ca. 20 gemeenten uitgenodigd (incl. Dimpact en DSA, VNG en OSF). Na een korte terugkoppeling van de enquêteresultaten, is de deelnemers gevraagd aan te geven hoe zij denken dat een versnelling op het gebied van Open Data bij gemeenten gerealiseerd kan worden. De antwoorden zijn in vier categorieën verdeeld: organisatie, techniek, processen en data.

Een aantal belangrijke aandachtspunten die zijn genoemd:

- Stimuleer regionale samenwerking (knooppunten), waarbij een grote gemeente ondersteuning biedt aan de kleinere.
- Creëer een Kennispunt Open Data (community)
- Ontsluit gezamenlijk een aantal datasets (high value list)
- Ontwikkel een standaardpak (kookboek)
- Beleg duidelijk en duurzaam de verantwoordelijkheden binnen de organisatie
- Zoek naar een oplossing om de versnippering in technische platformen te voorkomen
- Zorg voor (centrale) afspraken met leveranciers
- Zet in op standaarden
- Betrek de (her)gebruikers
- Zet goede voorbeelden in de etalage (laat toegevoegde waarde zien)

2 Een overzicht van de aandachtspunten uit de workshop

5.3 Deelnemers workshop Verkenning Open Data:

De volgende organisaties hebben deelgenomen aan de workshop: Gemeente Alkmaar, Gemeente Nijmegen, Coöperatieve vereniging Dimpact, Gemeente Utrecht, Gemeente Den Haag, Gemeente Zeist, Digitale Steden Agenda, Gemeente Amersfoort, Gemeente Alphen aan de Rijn, Gemeente Delft, Gemeente Hoorn, Gemeente Hollands Kroon, Gemeente Enschede, Gemeente Arnhem, Open State Foundation

Gemeenten die niet aanwezig konden zijn, maar wel interesse hebben in vervolgvactiteiten: Gemeente Berkelland, Gemeente Zevenaar, Gemeente Krimpenerwaard, Gemeente Leidschendam Voorburg

6 Bijlage 2 Gemeentelijke voorbeelden

6.1 Gemeentelijke websites met Open Data

Onderstaande tabel toont alleen een overzicht van gemeentelijke websites die Open Data ontsluiten. Er is ook een groot aantal gemeenten die hun data via een (eigen) Open Dataportaal ontsluiten; die zijn hier buiten beschouwing gelaten²⁰. Aangegeven is welke Open Datasets beschikbaar zijn (peildatum 15 oktober 2016). Dit overzicht is niet compleet, maar kan behulpzaam zijn bij het opstellen van een high value list van datasets die van toepassing is op alle gemeenten. Deze inventarisatie moet uitgebreid worden met de datasets van andere gemeenten en worden gerelateerd aan beschikbare standaarden.

Gemeente	datasets
Heemstede	Kunstwerken Zitbanken Afvalbakken Afvalcontainers Elektrische oplaadpunten Speellocaties Projecten Strooiroutes Ligplaatsen pleziervaart Parkeersectoren Parkeermeters
Schagen	Bestemmingsplannen IV3 Openbare verlichting Speellocaties Speeltoestellen
Hollands Kroon	Open raadsinformatie Wegen Waterlengten Wateren Verkeersborddragers Verkeersborden Speeltoestellen Speelplekken Speelondergronden Riolleidingen Rioolknooppunten Openbare verlichting Overige objecten Begraafplaatsen Kunstwerkonderdelen Kunstwerken Kabels en leidingen Hagen Grassen Bomen Beplanting Meldingen Openbare Ruimte Hollands Kroon 2012-2015 Rioolgemalen Hollands Kroon - Voorzieningen Rioolgemalen Hollands Kroon - Pompen en mechanisch Rioolgemalen Hollands Kroon - Meterstanden Rioolgemalen Hollands Kroon - Meerjarenplanning groot onderhoud 2016 - 2025 Rioolgemalen Hollands Kroon - Inspectiedetails Rioolgemalen Hollands Kroon - Inspectiedata Openbare Ruimte in Beeld - Belevingsonderzoek 2016 Openbare Ruimte in Beeld - Belevingsonderzoek 2014 Openbare Ruimte in Beeld - Belevingsonderzoek 2012 Evaluatie crisisopvang
Heerhugowaard	Inwoners naar geslacht, leeftijd, wijk en buurt Geboorte Sterfte Stand

²⁰ Zie bv <https://data.overheid.nl/data/dataset?organization=dataplatform> voor informatie over Den Haag, Utrecht, Amersfoort en Schiedam.

	Vertrek Monumentale bomen bomen
Nijmegen	Fotocollectie Van der Grinten Affiches Doornroosje Foto's vierdaagse Producten Bestemmingsplannen Webcam stadsbrug Webcam Waalkade Kunst op straat, kunstenaars Kunst op straat, kunstwerken Straatnamen Adressen (BAG) Panden (BAG) Lig en standplaatsen Monumentale bomen Waardevolle bomen Brandkranen Route gevaarlijke stoffen Sirenes Gemeentegrens Stadsdelen Wijken Wijkindeling. Woonplaatsen Monument gebieden Monumenten Percelen met monumentbescherming Strooiroutes Evenementen Kalender Evenementen Locaties Openbare Toiletten Statistische data

7 Bijlage 3 High Value List Digitale Steden Agenda

De werkgroep Open Data van de Digitale Stedenagenda, bestaande uit vertegenwoordigers van 6 grote steden (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht, Eindhoven en Tilburg) heeft gezamenlijk een lijst opgesteld van wat volgens hen 'high value' datasets zijn voor gemeentes.

Dit zijn datasets die:

- reeds beschikbaar zijn als Open Data en veel worden geraadpleegd,
- of nog niet beschikbaar zijn als Open Data en waar veel vraag naar is

Op basis van ervaringen, aanvragen en beschikbare huidige datasets is eerst een long-list opgesteld (onder de high value list opgenomen) en daaruit zijn onderstaande twintig 'high value' datasets geselecteerd. Er is nog geen prioriteitstelling binnen deze 20 datasets aangebracht.

Gemeentelijke high value datasets

- Afvalcontainers (Papier, Glas, GFT, Plastic, Textiel, Chemisch en Rest)
- Afvalkalender/inzameling per buurt
- Bekendmakingen
- Criminaliteitsgegevens (inbraken, diefstal, etc.)
- Data over gebiedsindelingen, incl. grenzen
- Energieverbruik (stad, wijk, buurt en blokniveau)
- Evenementen
- Gezondheidsvoorzieningen (artsen, tandartsen, zorginstellingen, etc.)
- Historische geboorte-, overlijdens- en huwelijksakten
- Locaties gemeente / Adressengids
- Luchtkwaliteit/luchtmetingen
- Meldingen Openbare Ruimte
- Oplaadpunten Elektrisch Vervoer (incl. real time beschikbaarheid)
- Raadsverslagen (incl. stemming per partij/persoon) op een beter doorzoekbaar formaat dan PDF
- Speeltuinen en -toestellen
- Sportvoorzieningen
- Subsidies
- Vergunningen
- Wegwerkzaamheden (Actuele start- en einddata, belemmeringen en omleidingen, huidig + gepland)
- WOB verzoeken + antwoorden

High value, maar al op nationaal niveau beschikbaar

Een aantal datasets zijn zeker 'high value', maar niet in bovenstaande lijst opgenomen, omdat deze al op nationaal niveau beschikbaar zijn, met daarin de gemeentelijke gegevens voldoende opgenomen:

- Parkeergebieden & -tarieven en parkeerautomaten
via NDW

- Real time gegevens Openbaar Vervoer (Planning, routes, actuele vertrektijden, vertragingen, etc.)
via GOVI, NDOVLoket
- Onderwijsinstellingen (detailgegevens, aantal leerlingen, resultaten, inspectierapporten)
via DUO
- Bestemmingsplannen
via ruimtelijkeplannen.nl
- Kerncijfers statistieken & demografie (op stad-, wijk- en buurtniveau)
via CBS
- Basisadministratie Adressen & Gebouwen (BAG)
via Nationaal Georegister

Long-list datasets

Geel gearceerde datasets zijn opgenomen in de high value lijst

Bestuur en organisatie

- Financiën (begroting en realisatie, van hoofdniveau tot factuurniveau)
- Subsidies
- Aanbestedingen
- Buurtbegroting
- Raadsverslagen (incl. stemming per partij/persoon) op een beter doorzoekbaar formaat dan PDF
- Collegeverslagen
- Raadsbesluiten
- Verkiezingsgegevens en -uitslagen
- Locaties gemeente / Adressengids
- Wet- en regelgeving (lokaal)
- Verkiezingsresultaten
- WOB verzoeken + antwoorden
- Beschikkingen
- Bekendmakingen

Vergunningen

- Omgevingsvergunningen (WABO, Bouw- en milieuvergunningen)
- Evenementenvergunningen
- Horecavergunningen
- Marktvergunningen
- Parkeervergunningen
- Verkeersontheffingen/Tijdelijke verkeersmaatregelen
- Watervedgunningen
- WIOR-vergunningen (Werken in de Openbare Ruimte)
- Woonvergunningen (huisvesting, splitsing, tijdelijke verhuur, etc.)

Meldingen

- Meldingen Openbare Ruimte
- Meldingen Inwoners (bijv. via telefoon, mail of aan de balie)

Verkeer

- Straatparkeerplaatsen en real-time beschikbaarheid ervan

- Parkeergarageplaatsen en real-time beschikbaarheid ervan
- Parkeergebieden & -tarieven en parkeerautomaten*
- Actuele intensiteit, snelheid en maximumsnelheden autoverkeer
- Wegwerkzaamheden (Actuele start- en einddata, belemmeringen en omleidingen, huidig + gepland)
 - Actuele verkeersstromen (voetgangers, fiets, OV en auto)
 - Locatiereferentie
 - Restduur van incidenten (op onderliggend netwerk)
 - Verkeersmaatregelen bij regelscenario's
 - Oplaadpunten Elektrisch Vervoer (incl. real time beschikbaarheid)
 - Lijnennetwerk openbaar vervoer, incl. locaties bus/metro/tram-haltes
 - Real time gegevens Openbaar Vervoer (Planning, routes, actuele vertrektijden, vertragingen, etc.)*
 - Taxistandplaatsen
 - Verkeerstellingen en prognoses
 - Kwaliteitswaarden wegennetwerk (incl. bruggen)
 - Fietsnetwerk/routes
 - Fietstellingen
 - Fietsenstallingen, -nietjes en -trommels

Openbare orde & Veiligheid

- Politie (bureaus, wijkagenten)
- Criminaliteitsgegevens (inbraken, diefstal, etc.)
- Meldingen hulpdiensten (Politie, Brandweer en Ambulance)
- Verbodsgebieden (alcohol, BBQ, Milieuzone, taxizones etc.)
- Overlastlocaties
- Camera's in de publieke ruimte

Onderwijs

- Onderwijsinstellingen (detailgegevens, aantal leerlingen, resultaten, inspectierapporten)*
 - Leerlingenvervoer
 - Jeugdwerkinstellingen

Zorg & welzijn

- Gezondheidsvoorzieningen (artsen, tandartsen, zorginstellingen, etc.)
- Kerncijfers gezondheid op buurtniveau
- Luchtkwaliteit/Luchtmetingen
- WMO data (Aangevraagde zorg, zoals bijv. trapliften)
- Sociale voorzieningen (zorginstellingen)
- Cijfers gezondheid en ervaren gezondheid (stad, wijk, buurtniveau)

Economie, Werk & Inkomen

- Handelsregister (Bedrijven, aantallen en omvang, per sector en buurt/locatie)
- Bedrijventerreinen
- Bedrijfsverzamelgebouwen
- Oppervlakte kantoren/winkels
- Winkeliersverenigingen
- Inkomensgegevens per buurt

- Vracht- & vervoercijfers (lucht)haven(s)
- Arbeidsmarktstatistieken
- Kwijtscheldingsregelingen
- Bijstandsvoorzieningen
- Vacatures & stages gemeente

Openbare ruimte & groen

- Register straat-/openbare verlichting
- Bomenregister
- Groenvoorzieningen (parken, plantsoenen, etc.)
- Locaties voorzieningen (winkelcentra, brievenbussen, etc.)
- Straatmeubilair
- Monumenten
- Toegankelijkheid gebouwen/voorzieningen
- Kerncijfers ruimtegebruik Openbare Ruimte (bebouwing, functie, etc.)
- Stadsboerderijen

Stedelijke ontwikkeling

- Bestemmingsplannen*
- Werken in de openbare ruimte (Projecten en opbrekingen, incl. planning, budgetten en fases)
 - Aanbod vastgoed
 - Leegstaande kantoren
 - Braakliggende terreinen
 - Bouwprojecten
 - Kengetallen beheerskosten
 - Vastgoedportefeuille gemeente

Wonen

- Eigendom gebouwen/bezit woningbouwcorporaties + huidig gebruik (op BAG-niveau)
- Sociale woningbouwcorporaties
- Woningwaardes
- Afvalcontainers (Papier, Glas, GFT, Plastic, Textiel, Chemisch en Rest)
- Afvalkalender/inzameling per buurt

Milieu & Energie

- Energieverbruik (stad, wijk, buurt en blokniveau)
- Drinkwaterkwaliteit
- Bodemkwaliteit
- Archeologisch onderzoek
- Energielabels
- Milieuzone
- Riolering
- Hemelwaterafvoer
- Duurzaamheid (WKK's, WKO's, potentie, zonnepanelen, groene daken, etc.)

Sport & recreatie

- Sportvoorzieningen
- Speeltuinen en -toestellen

- Zwembaden
- Zwemwaterkwaliteit

Toerisme & Cultuur

- Evenementen
- Horeca
- Musea & bezienswaardigheden
- Kunst in openbare ruimte
- Winkels
- Toeristische cijfers (aantal bezoekers, overnachtingen, bezoekers per bezienswaardigheden)

Bevolking & demografie

- Kerncijfers statistieken & demografie (op stad-, wijk- en buurtniveau)*
- Historische geboorte-, overlijdens- en huwelijksakten
- Ingezetene – niet ingezetene

Geografische basisinformatie

- Geografie (Basiskaart)*
- Data over gebiedsindelingen, incl. grenzen
- Kadasterdata
- Luchtfoto's
- Panoramafoto's
- Actueel hoogtebestand Nederland*
- Gebouwhoogtes
- 3D model van de stad
- Basisadministratie Adressen & Gebouwen (BAG)*
- Straatnamenregister
- Gemeentelijke beperkingenregistraties (WKPB)
- Wegsegmenten

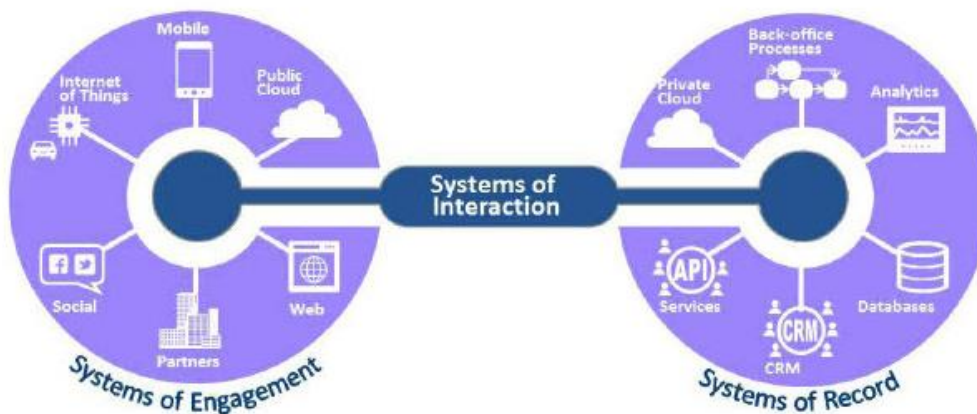
* = hierover is al landelijk Open Data beschikbaar dat ook (deels) de gemeentelijke data bevat. Daarom zijn deze datasets veelal niet opgenomen op de short-list.

8 Bijlage 4 Informatie-architectuur

Technologische en maatschappelijke veranderingen vragen om andere oplossingen, die meer op “engagement” zijn gericht. Social media, smartphones/tablets en persoonlijke klantomgevingen versnellen deze ontwikkeling. Data speelt daarbij een belangrijke rol. Er is sprake van een verschuiving naar Systems of Engagement (SoE)²¹.

“SoE focus on people, not processes....These new systems harness a perfect storm of mobile, social, cloud, and big data innovation to deliver apps and smart products directly in the context of the daily lives and real-time workflows of customers, partners, and employees.”

De lijm tussen de traditionele backoffice systemen en nieuwe toepassingen, wordt gevormd door “Systems of Interaction”, die gebaseerd zijn op open interfaces/standaarden tussen in- en externe systemen via API’s. In de informatie-architectuur van gemeenten is deze ontwikkeling nog maar beperkt doorgevoerd. Het belemmert deels de ontwikkeling van een datagedreven organisatie.

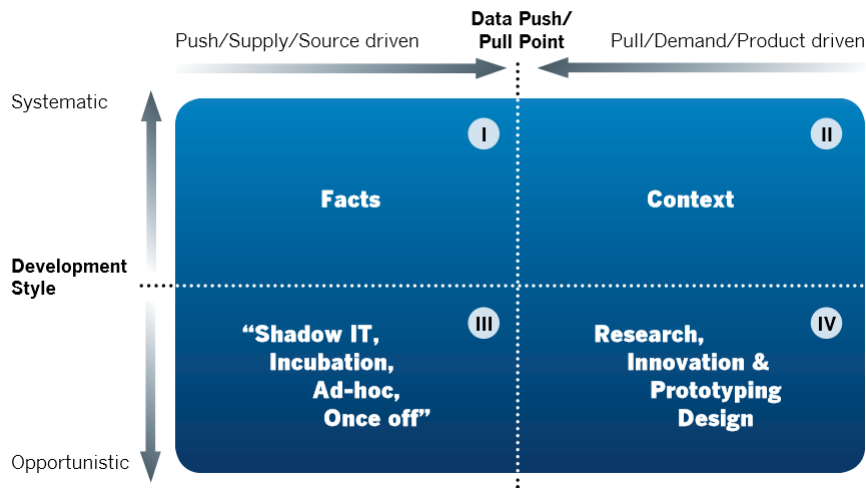

3 Bron IBM

Voor de data-architectuur vormt het model dat Damhof (Damhof, 2013) heeft ontwikkeld, een handige kapstok. Onderstaande beschrijving is grotendeels overgenomen uit het artikel.

²¹ Zie: https://en.wikipedia.org/wiki/Systems_of_Engagement

A Data Deployment Quadrant

Het model van Damhof bestaat uit vier kwadranten, met ieder hun eigen karakteristiek en relaties. Kwadrant I zijn de harde feiten, die worden geproduceerd door sterk gestandaardiseerde systemen en processen, zodat ze volstrekt voorspelbaar en repeteerbaar zijn. Deze data kan op begrijpelijke wijze ter beschikking worden gesteld aan de kwadranten II en IV.

Diagonaal tegenover kwadrant I, in kwadrant IV, staan data die worden gekenmerkt door innovatie en prototyping. In dit kwadrant zitten de Data Labs, waar data scientists willen spelen met data.

Met als doel innovatie, goede ideeën opdoen en testen. Als iets werkt, dan is het vervolgens zaak om dit concept vanuit het vierde kwadrant omhoog te krijgen naar het tweede kwadrant, want pas als je de data systematisch kunt genereren en analyseren dan kun je er ook schaalvoordelen mee behalen in je organisatie. Dan kun je ze bedrijfsvrede gaan toepassen. Hier komt governance om de hoek kijken. En daar ligt voor veel organisaties de grote uitdaging.

Of zoals Damhof zegt: "Als je managers dit model uitlegt en vraagt waar hun prioriteit ligt, dan zeggen ze allemaal dat ze eerst het fundament op orde moeten maken, het eerste kwadrant. Maar vraag je waar ze hun geld nu in investeren, waar ze nu innoveren, dan is het vaak in het vierde kwadrant. Dat ze zich bezighouden met deze meer experimentele en exploratieve vorm van datamanagement is mooi, maar dat kan pas als je fundament klopt. Anders heb je een hypermodern toilet dat niet is aangesloten op het riool, dat wordt dus een hele vieze bende. Vraag de gemiddelde data scientist wat hem het meeste tijd kost en zijn antwoord zal zijn om de data op het juiste kwalitatieve niveau te krijgen. Laat dit nu net het doel van kwadrant I zijn. Een data scientist met krachtige analytische software, veel computerkracht én hoogwaardige data gaat pas echt een verschil maken."

Ook Kwadrant III is ongelooflijk belangrijk. Dit is het kwadrant van databronnen die niet onder governance staan. Een ad-hoc download die je doet van een Open Data Provider, een lijstje in Excel dat je wilt gebruiken, een set van contra informatie die je op een cd hebt ontvangen.

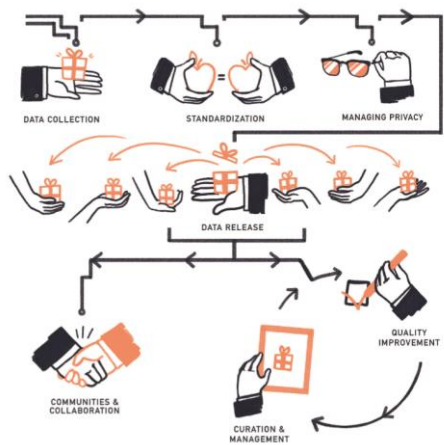
De stelling van Damhof is dat je verschillende bewegingen kunt maken in het model om waarde uit data te halen. Je kunt van een op feiten gebaseerd datamanagement toegroeien naar een model waarin ook de context belangrijk is (van kwadrant I naar II). Dit werkt echter vaak slecht omdat dit traject uitgaat van bekende eisen en wensen van de gebruiker. "En dat weet die gebruiker echt niet van te voren. Veel organisaties kiezen voor een meer agile gedreven vorm. Van kwadrant I naar kwadrant IV naar kwadrant II. Laat de medewerkers in kwadrant IV op iteratieve wijze met de data in kwadrant I/III komen tot een informatieproduct. En alleen als het van belang is om dit onder beheer te brengen, dan promoveer je het product naar kwadrant II.

De enige beweging die een organisatie volgens Damhof nooit en te nimmer mag maken is die van kwadrant III naar kwadrant II. Want in dat geval gebruik je data waarvan je niet helemaal zeker bent omdat er geen goede governance op wordt toegepast op een manier die wel om die governance vraagt.

Wanneer vanuit dit model naar Open Data initiatieven wordt gekeken, dan komt juist deze beweging van III naar II nog regelmatig voor.

Om te waarborgen dat informatie- en datamanagement voldoende aandacht en tijd krijgen, is het beschrijven van de Data Life Cycle een nuttige exercitie. (Open Data Charter, 2016). De Data Life Cycle beschrijft het proces van data collectie, standaardisatie en het, waarborgen van de privacy tot de ontsluiting, publicatie en het hergebruik van data. Het ondersteunt de uitwerking van de informatie-architectuur en helpt bij het concretiseren van datamanagementinspanningen.

Onderstaande afbeelding geeft een korte toelichting op dit proces.

- 1. Data collection: Gathering data to serve a government agency's or organization's mission**
 1. Focus on quality at the time of data collection, which is more efficient and effective than quality improvement at later stages.
 2. Eliminate manual data entry as much as possible.
 3. Use consumers and volunteers as data sources.
- 2. Standardization: Developing common data definitions, formats, and metadata**
 1. Use common data standards and taxonomies for U.S. federal data.
 2. Establish standards for international collaborations in different research domains.
 3. In the absence of uniform standards, develop an additional "data layer" to enhance interoperability.
- 3. Managing Privacy: Ensuring that personally identifiable information (PII) in datasets is not released to the public**
 1. Create customized privacy-protection programs based on risk assessment for each agency or program.
 2. Consider a range of privacy protection strategies, and consider using them in combination.
 3. Coordinate Disclosure Review Boards, Chief Privacy Officers, and other governance structures.
 4. Build trust with the community around data use.
- 4. Data Release: Publishing data in effective and appropriate ways**
 1. Release both raw data and improved data with transparency about quality and provenance.
 2. Employ user-focused communication strategies to encourage data dissemination and use.
- 5. Quality Improvement: Making datasets more accurate, complete, and usable**
 1. Require data sharing and publication as a condition of research funding and help researchers meet that requirement.
 2. Use new incentives to promote research data sharing more widely.
 3. Develop collaborations and outreach to collect, manage, and publish data.
- 6. Curation, Storage, and Management: Managing datasets for maximum value**
 1. Develop user feedback systems to flag quality problems for agencies.
 2. Use challenges and competitions to improve data quality.
 3. Use crowdsourcing to improve data quality.
- 7. Communities and Collaboration: Building user communities and collaborations between government, the private sector, nonprofits, and academia**
 1. Use a range of approaches to identify user communities and measure data use.
 2. Use public-private collaborations to find efficient, scalable solutions to data challenges.

9 Bijlage 5 Voorbeelden convenanten en intentieverklaringen

9.1 Convenant Open Data regio Utrecht

PARTIJEN

- De gemeente aa, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door yy
- De gemeente bb, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door xx
- De gemeente cc, te dezen...etc

Hierna gezamenlijk te noemen partijen

Overwegende dat

- Het steeds duidelijker wordt dat met behulp van Open Data veel maatschappelijke vraagstukken kunnen worden opgelost, zoals in het zorgdomein of mobiliteitsvraagstukken;
- Onderzoek heeft aangetoond dat er een direct verband bestaat tussen economische ontwikkeling van het MKB en de vrije beschikbaarheid van (geo-)data;
- Overheden steeds vaker worden bevraagd op het ter beschikking stellen van Open Data;
- Samenwerking tussen overheden in de regio van belang is om de effectiviteit van het openstellen van data te bevorderen en om de kennis en ervaring die in de regio bestaat op het gebied van Open Data, te delen;
- Samenwerking tussen overheden in de regio van belang is om het bedrijfsleven te activeren c.q. dienstenontwikkeling te stimuleren;

Komen als volgt overeen:

Actief en samenhangend beleid

- 1) Partijen voeren actief beleid op Open Data.
- 2) Partijen werken met elkaar samen op het gebied van Open Data door te streven naar openbaar maken van dezelfde datasets, op dezelfde momenten, met gebruikmaking van dezelfde formats en standaarden.
- 3) Partijen streven ernaar om deel te nemen in een gezamenlijk portal.
- 4) Partijen nemen in aanbestedingen bepalingen op over het ter beschikking stellen van data.

Aanjaagteam

- 5) Om het streven uit artikel 2 te realiseren richten partijen een gezamenlijk aanjaagteam op. Ten aanzien van het aanjaagteam geldt hetgeen in bijlage 1 bij dit convenant is opgenomen.

Capaciteit

- 6) Partijen zorgen ervoor dat ze voldoende capaciteit beschikbaar stellen om invulling te geven aan dit convenant.

Looptijd en evaluatie

- 7) Dit convenant is van kracht tot 1 mei 2018 en kan worden verlengd.
- 8) Per 1 juni 2017 vindt een tussentijdse evaluatie plaats waarin in ieder geval aandacht wordt gegeven aan de resultaten die gezamenlijk zijn bereikt op de in dit convenant opgenomen afspraken en intenties, zoals het gezamenlijk portal, de formats en de gerealiseerde toename van het aantal datasets.

Was getekend,
Gemeente Amersfoort, wethouder Y. Kemmerling
Gemeente Utrecht, wethouder K. Geldof
Gemeente Hilversum, burgemeester P. Broertjes
Gemeente Veenendaal, wethouder M. Verloop
Etc.

Bijlage 1 bij Convenant Open Data Regio Utrecht

Waarom een aanjaagteam

De markt voor Open Data heeft een significante economische impact en is een echte groeimarkt. De Europese Commissie heeft becijferd dat de Europese markt voor Open Data zal groeien van 55 miljard euro in 2016, naar 75 miljard euro in 2020. Fins onderzoek heeft bovendien aangetoond dat het MKB in markten waar geo-data vrijelijk beschikbaar zijn, 15% sterker groeit dan in markten waarin die geo-data niet beschikbaar zijn. Het is daarom van belang dat de Utrechtse regio inzet op Open Data. Regionale samenwerking is daarbij van belang. Samenwerking zorgt ervoor dat overheden van elkaar kunnen leren. Bovendien wordt de effectiviteit van het openstellen van data vergroot als overheden daarin samenwerking opzoeken. Het belang dat partijen hechten aan die samenwerking en die samenhang wordt onderstreept door het instellen van een aanjaagteam. De gedachte hierachter is dat het niet voldoende is om in een convenant afspraken te maken of intenties uit te spreken, maar dat er ook maatregelen moeten worden genomen die eraan bijdragen dat die afspraken en intenties worden gerealiseerd.

Wat gaat het aanjaagteam doen

Het aanjaagteam zorgt ervoor dat er samenhang ontstaat in de benadering van Open Data in de regio Utrecht. Dat betekent dat zij gesprekspartner zijn op ambtelijk niveau op de volgende onderwerpen:

- a) Welke datasets worden openbaar gemaakt;
- b) Wanneer worden de datasets openbaar gemaakt;
- c) Welke formats en standaarden worden gebruikt;
- d) Hoe worden de datasets ontsloten;
- e) Op welke manier kunnen schaalvoordelen worden behaald;
- f) De communicatie rondom de samenwerking.

Het bovenstaande is gericht op hele concrete resultaten. Daarnaast is het aanjaagteam het aangewezen team om gemeentelijke organisaties in algemene zin ervan bewust te maken dat zij werken met data ('databewustzijn') en dat zij die data kunnen gebruiken voor hun beleidsvorming en -uitvoering (dus ook los van de vraag of het gaat om *Open Data* of niet).

Hoe gaat het aanjaagteam dat doen

Om bovenstaande doelen te bereiken organiseert het aanjaagteam de volgende activiteiten:

- 1) 4 workshops met gemeenten in de regio Utrecht waarin afspraken worden gemaakt over de onderdelen a t/m d zoals hierboven genoemd (juni en september).
- 2) Individuele begeleiding/coaching/vraagbaakfunctie voor gemeenten.
- 3) 4 themagerichte 'bewustwordingsbijeenkomsten' voor gemeenten in de regio Utrecht (op de verschillende gemeentelijke beleidsterreinen).
- 4) Een jaar na start van het convenant, een data event voor Utrechts bedrijfsleven, overheden en kennisinstellingen.

De activiteit ad 3 wordt vervuld door de gemeenten Utrecht, Amersfoort, Hilversum en Veenendaal, die al ervaring hebben opgedaan op het gebied van Open Data en voor deze activiteit voldoende capaciteit ter beschikking stellen. Het aanjaagteam streeft ernaar logische partners vanuit het

onderwijs, bedrijfsleven en kennisinstellingen aan te laten haken. Het aanjaagteam geeft een reguliere update aan de convenantpartners over de stand van zaken c.q. de voortgang en bereidt de evaluatie voor ex artikel 8 van het convenant.

9.2 Intentieverklaring DSA: Versnelde groei en benutting van (open) data

Inleiding & achtergrond

Het is een vaststaand feit dat de wereld zich transformeert in een continue sterk veranderende wereld. Met andere woorden we zullen nu en in de toekomst geconfronteerd worden met vele veranderingen en (maatschappelijke) uitdagingen. Deze uitdagingen raken praktisch alle maatschappelijke en economische thema's, alle mensen, alle bedrijven, alle overheidsinstellingen. Voor een effectieve aanpak van deze uitdagingen zijn vele zaken voorwaardelijk. Geabstraheerd zien we dat (transsectoraal en multidisciplinair) samenwerken en (optimale benutting van kennis en resources ondersteund door) ICT voorwaardelijk zijn.

Op vele thematische gebieden werken daarom overheden, bedrijven, kennisinstellingen en inwoners in toenemende mate samen om deze uitdagingen collectief aan te pakken. Deze uitdagingen worden ook in toenemende mate ondersteund door regionale, nationale en Europese agenda's. Agenda's gericht op het delen van kennis en ervaringen maar ook om bijvoorbeeld invulling te geven aan de prioritaire aanpak van (brede) onderliggende obstakels.

Op het gebied van informatiebenutting (data) werken vele (overheids)organisaties aan de voorwaardelijke slimme en integrale benutting van hun data (informatie) in belang van hun eigen bedrijfsvoering, hun klanten, hun dienstverlening, etc..

Daarnaast werken veel overheden aan de ontsluiting en benutting van "publieke" informatie (Open Data) t.b.v. de maatschappelijke uitdagingen omdat deze uitdagingen een zaak zijn van zowel de overheid als wel het bedrijfsleven, inwoners en instellingen.

Op dit moment ontbreekt het in Nederland aan een duidelijk concreet initiatief om over de verschillende overheden heen met elkaar intensief samen te werken op het gebied van (open)data benutting. (ref. o.a. trendrapport Open Data 2015).

Verschillende grote gemeenten: Amsterdam, Den Haag, Eindhoven, Rotterdam, Utrecht, Tilburg en de ministeries BZK, EZ, I&M, hebben daarom het initiatief genomen om invulling te geven aan een intentieverklaring om te komen tot een samenwerkingsconvenant gebaseerd op de gedeelde belangen en ambities. Een brede samenwerking met als:

Missie:

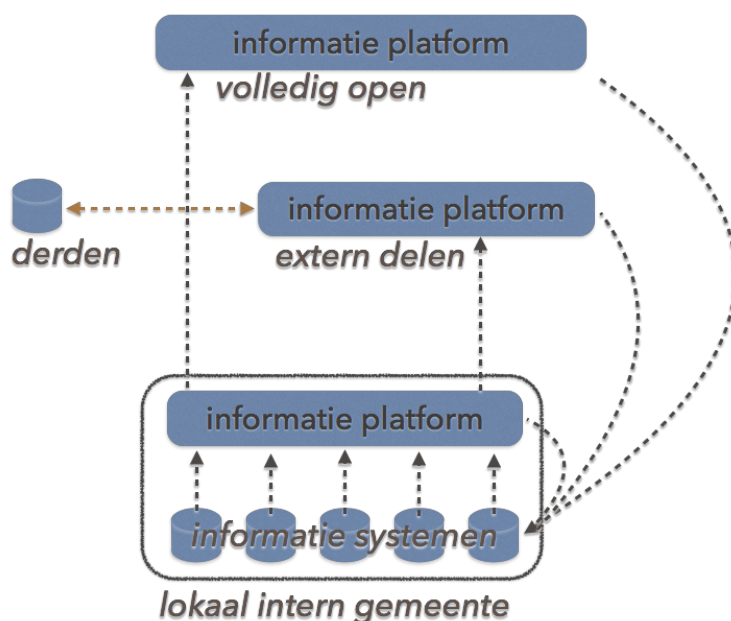
- Stimuleren van landelijke awareness, samenwerking, transparantie en participatie rondom Slimme en effectieve benutting van (open) data.

- Versnelde brede landelijke benutting van (open) data t.b.v. de verschillende maatschappelijke en economische uitdagingen en gerelateerde agenda's (Agenda Stad, Agenda Smart City, Nationale Retail agenda).
- Versnelde en brede benutting van (open) data t.b.v. een effectieve en efficiënte overheid.
- Stimuleren en betrekken van andere gemeenten om samen aan de slag te gaan met (open) data en te leren van elkaar

Strategie:

- In samenspraak met elkaar invulling te geven aan een praktische (Rolling) agenda voor de periode 2015-2016 op gebied van Open Data (volgens gedefinieerd 3-lagen model). En daarbinnen te werken aan o.a.:
 - Ontwikkeling en invulling van een "nationaal" kennis-, expertise en test centrum t.b.v. alle Nederlandse gemeenten. Wat gericht is op versnelde ontsluiting en benutting van data voor maatschappelijke uitdagingen, economische ontwikkeling en een effectieve en efficiënte overheid.
 - Landelijke harmonisatie van "gemeentelijke" (open) data platforms & gebruikte standaarden.
 - Advies en support t.b.v. nationale agenda's (Agenda Stad, Agenda Smart City, Nationale Retail agenda, één overheid).
 - Een effectief nationaal samenwerkingsmodel en informatiestructuur voor verkrijging, ontsluiting en benutting van (open) data in PPS verband voor de verschillende maatschappelijke uitdagingen en de creatie van duurzame economische innovaties.
 - Proactieve kennis- en ervaringsdeling tussen deelnemers en andere gemeenten/kennispartners d.m.v. bijeenkomsten, gezamenlijke projecten en kennis/resource uitwisselingsprogramma.

Hier staat bovengenoemd 3-lagen model weergegeven:

Onderliggende intentieverklaring is de eerste stap om invulling te geven aan deze beoogde samenwerking en convenant.

Convenant

De Ondergetekenden:

Gemeente Amsterdam, kantoorhoudende aan <.....>, in deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door <.....>, <functie.....>
Gemeente Den Haag, kantoorhoudende aan <.....>, in deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door <.....>, <functie.....>
Gemeente Rotterdam, kantoorhoudende aan <.....>, in deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door <.....>, <functie.....>
Gemeente Eindhoven, kantoorhoudende aan <.....>, in deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door <.....>, <functie.....>
Gemeente Utrecht, kantoorhoudende aan <.....>, in deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door <.....>, <functie.....>
Gemeente Tilburg, kantoorhoudende aan <.....>, in deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door <.....>, <functie.....>
Ministerie BZK, kantoorhoudende aan <.....>, in deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door <.....>, <functie.....>
Ministerie Economische Zaken, kantoorhoudende aan <.....>, in deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door <.....>, <functie.....>
Ministerie I&M, kantoorhoudende aan <.....>, in deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door <.....>, <functie.....>
Stedenlink/DSA, kantoorhoudende aan <.....>, in deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door <.....>, <functie.....>

Verder gezamenlijk te noemen: **"Partijen"**.

Overwegende dat:

- Partijen de benutting van (open) data zien als een voorwaardelijk onderdeel van een effectieve en efficiënte overheid, samenwerking met publiek/private partijen voor de aanpak van economische en maatschappelijke uitdagingen en de realisatie van een "smart city".
- Partijen er naar streven om een versnelde maatschappelijke en economische opschaling en benutting van (open) data te bewerkstelligen in hun gemeenten specifiek en Nederland generiek.
- Partijen het noodzakelijk vinden om hiervoor invulling te geven aan een duurzame proactieve samenwerking conform een open samenwerkingsmodel voor deelname van toekomstige nieuwe partijen waaronder gemeenten, kennisinstellingen en bedrijven.
- Partijen hun activiteiten baseren op de relevante vigerende maatschappelijke agenda's zoals: Agenda Stad, Agenda Smart City, Nationale Retail agenda, Agenda één Overheid,,
- Partijen zich conformeren aan de gangbare (Open Data gerelateerde) standaarden en het 3-lagen model (interne data, externe data, Open Data).
- Partijen streven invulling te geven aan een "nationaal" kennis- en expertise centrum wat gericht is op benutting van data voor maatschappelijke uitdagingen en economische ontwikkeling.

- Partijen streven naar de harmonisatie van systemen, platforms, standaarden, etc. ter stimulering van versnelde vergaring, ontsluiting en benutting van (open) data.

Spreeken de volgende intentie uit:

Artikel 1: Doel van deze intentieverklaring

Partijen wensen zo snel mogelijk te komen tot een samenwerkingsovereenkomst (convenant) en operationele samenwerking. Waarbij de samenwerking gericht is op o.a.:

- Gezamenlijk toewerken naar de ontwikkeling en invulling van een "nationaal" kennis-, expertise en test centrum wat gericht is op versnelde ontsluiting en benutting van data voor maatschappelijke uitdagingen, economische ontwikkeling en een effectieve en efficiënte overheid.
- Ontwikkeling van een effectief samenwerkingsmodel en Informatie platform voor ontsluiting en benutting van (open, big) data in PPS verband, voor de verschillende maatschappelijke uitdagingen en de creatie van duurzame economische hotspots.
- Ontwikkeling en invulling van een gemeentelijk kennis en resource uitwisselingsprogramma.
- Proactieve kennis en ervaringsdeling.
- Harmonisatie van "gemeentelijke" platforms & gebruikte standaarden en daarmee uitwisselbaarheid/benutting van gegevens.
- Advies en support functie t.b.v. nationale agenda's (Agenda Stad, Agenda Smart City, Nationale Retail agenda, één overheid).

Artikel 2: de te regelen onderwerpen t.b.v. het convenant en de samenwerking

Partijen treden na het sluiten van deze intentieverklaring in onderhandeling over in ieder geval de onderwerpen:

- Zoals benoemd in artikel 1.
- Rolling agenda 2015 – 2016. (prioritaire activiteiten).
- Harmonisatie platforms en standaarden.
- Kennis en resource uitwisselingsprogramma.
- Partners (kennisinstellingen & bedrijven).
- Samenwerkingsprojecten op gebied van respectievelijk interne data, externe data en Open Data.
- Aanhaking (nationale) thematische agenda's.
- Communicatie omtrent samenwerking.
- Personele en financiële inbreng.

Artikel 3: De samenwerkingsovereenkomst (convenant)

Partijen spannen zich in om voor 1 oktober 2015, of zoveel mogelijk eerder een samenwerkingsovereenkomst (convenant) te hebben gesloten waarin ten minste over de in artikel 2 genoemde uitgangspunten en randvoorwaarden overeenstemming is bereikt.

Artikel 4: Kosten

Voor de ontwikkeling en totstandkoming van het convenant dragen alle partijen haar eigen kosten.

Artikel 5: Planning en taakverdeling

Doelstelling is de intentieverklaring geformaliseerd te hebben rond 1 juli 2017. Daarmee kunnen de betrokken partijen volgens een nader te bepalen taakverdeling zorgdragen voor de vorming van een gedeeld en geborgd convenant. Doelstelling is de ondertekening van het convenant door betrokken bestuurders per 1 oktober 2015.

Artikel 6: Slotbepalingen

n.t.b.

Aldus getekend:

n.t.b. directieleden (CTO, CIO, Secretaris)

10 Bijlage 6 Bronnen

- Damhof. (2013). *Maak datamanagement bespreekbaar in de hele organisatie*. Opgehaald van -: <http://prudenza.typepad.com/files/dutch---het-data-kwadranten-model-interview-ronald-damhof.pdf>
- Daniel Lathrop, L. R. (2010). *Open Government*. Retrieved from O’reilly media: <http://chimera.labs.oreilly.com/books/1234000000774/index.html>
- Duce, A. (2016, june 7). *Open Data Is The Key To Truly Smart Cities*. Opgehaald van The innovation enterprise: <https://channels.theinnovationenterprise.com/articles/open-data-is-the-key-to-truly-smart-cities>
- ECP. (2012). *Aanbevelingen na analyse hergebruik datasets – platform Open Data*. Opgehaald van ECP: <https://ecp.nl/>
- IODC. (2015, mei 29). *Enabling the Data Revolution - An International Open Data Roadmap*. Opgehaald van International Open Data Conference: <http://1a9vrva76sx19qvtvg1ddvt6f.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2015/11/opendatacon-report-en-web.pdf>
- ODI. (2015, maart 31). *Open Data Maturity Model*. Opgehaald van Open Data Institute: <https://theodi.org/guides/maturity-model>
- ODI. (2016, april 20). *Method report: Supporting public sector open data leadership*. Opgehaald van Open Data Institute: <http://theodi.org/method-report-lessons-on-supporting-public-sector-open-data-leadership>
- ODRN. (2014, juni 11). *Towards common methods for assessing open data: workshop report*. Opgehaald van Open Data Research Network: <http://opendataresearch.org/content/2014/646/towards-common-methods-assessing-open-data-workshop-report>
- Open Data Charter. (2016, oktober 4). *2016 open data Roundtables*. Retrieved from Open Data Charter: <http://opendatacharter.net/resource/2016-open-data-roundtables/>
- Open State. (2016, oktober 19). *Rapport: ‘Open data, de hobby voorbij!’*. Opgehaald van Open State: <https://openstate.eu/nl/2016/10/toekomst-verkenning-van-hergebruik-overheids-en-archiefinformatie/>
- Shaw, E. (2015). *Improving service and communication with open data: a history and how-to*. Harvard Kennedy School - Ash Center.
- Soetendal, J. (2013, januari 30). *Open Data Toepassingen Best Practices*. Opgehaald van Amsterdam Economic Board: <http://onzestad.digitalestedagenda.nl/open-data-toepassingen-best-practices/>
- Sunlight Foundation. (2014, maart). *Guidelines for Open Data Policies*. Retrieved from Sunlight Foundation:

http://assets.sunlightfoundation.com/policy/Open%20Data%20Policy%20Guidelines/OpenDataGuidelines_v3.pdf

Verhulst, A. Y. (2016). *The global impact of open data*. Retrieved from <http://odimpact.org/>:
<http://www.oreilly.com/data/free/files/the-global-impact-of-open-data.pdf>

**KWALITEITS
INSTITUUT
NEDERLANDSE
GEMEENTEN**

**KWALITEITSINSTITUUT
NEDERLANDSE GEMEENTEN**

**NASSAULAAN 12
2514 JS DEN HAAG**

**POSTBUS 30435
2500 GK DEN HAAG**

**T 070 373 80 08
F 070 363 56 82**

**INFO@KINGGEMEENTEN.NL
WWW.KINGGEMEENTEN.NL**